

บทที่ 7

วิเคราะห์และสรุปผล

จากลักษณะของผังบ้านและเรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี พบว่า มีการสืบทอดลักษณะจากผังบ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิมสิบสองจุไท และรูปแบบค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามอิทธิพลของท้องถิ่น และอิทธิพลจากภาคกลางของไทยในที่สุด

เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน จึงสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบดังนี้คือ

- ตารางสรุปเปรียบเทียบผังหมู่บ้านไทดำแบบดั้งเดิมสิบสองจุไท และบ้านแม่ประจันต์

จ.เพชรบุรี ในอดีตและปัจจุบัน

- ตารางสรุปเปรียบเทียบเรือนไทดำแบบดั้งเดิมสิบสองจุไท และเรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์

จ.เพชรบุรี ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะคือ

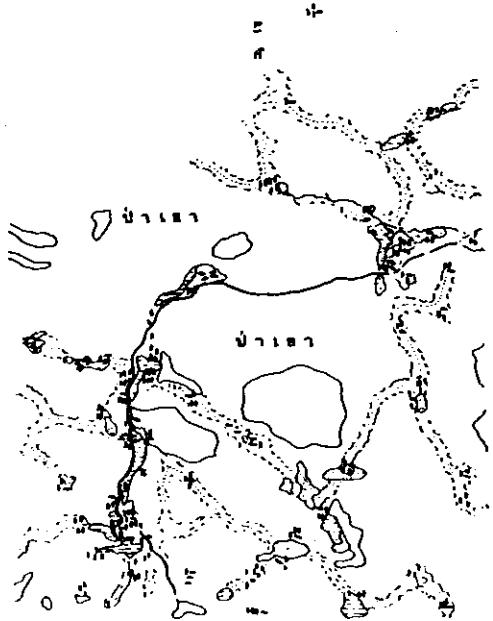
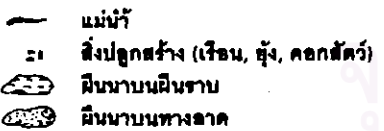

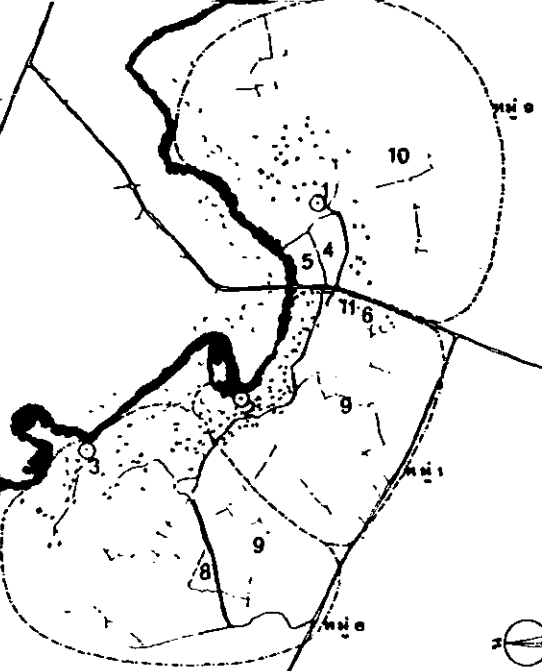
- เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม
- เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม
- เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลของท้องถิ่น
- เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง

จากผลของการเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้เกิดความพยายามในการหาคำตอบ จึงวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงลักษณะผังบ้านและเรือนไทยแบบดั้งเดิมสิบสองจุไทจนถึงปัจจุบันของบ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี โดยเอาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ มาอธิบาย

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปเปรียบเทียบผังหมู่บ้านโตคำ สิบสองจุไท และบ้านแม่ประจันต์ จ. เพชรบุรี ในอดีตและปัจจุบัน

โตคำสิบสองจุไท เวียดนาม	โตคำบ้านแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี	
	อดีต	ปัจจุบัน
 <p> <ul style="list-style-type: none"> แม่น้ำ สิ่งปลูกสร้าง (เรือน, หู้ง, คอกสัตว์) ผืนนาบนเนินเขา ผืนนาบนทางลาด </p>	 <p> <ul style="list-style-type: none"> กุดมรดก โรงเรียน ศาลบ้าน บ้านฮั่ว </p>	 <p> <ul style="list-style-type: none"> หมู่ ๑ 10 หมู่ ๒ หมู่ ๓ หมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๖ หมู่ ๗ หมู่ ๘ หมู่ ๙ หมู่ ๑๐ หมู่ ๑๑ หมู่ ๑๒ </p> <p> <ul style="list-style-type: none"> 1. ศาลมีหมู่ 9 2. ศาลมีหมู่ 1 3. ศาลมีหมู่ 6 4. วัด 5. โรงเรียน 6. ปั้นปูน 7. ชานค้า 8. บ้านฮั่ว 9. นาข้าว 10. ไร่ 11. ตลาดนัด </p>

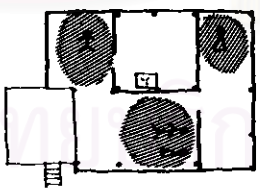
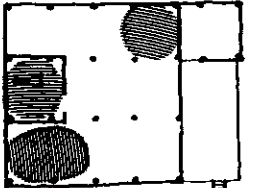
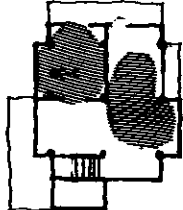
โหนดสืบสองจุไท เวียดนาม	โหนดบ้านแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี	
	อดีต	ปัจจุบัน
1. หมู่บ้านอยู่ใกล้แหล่งน้ำและป่าเขา เช่น บริเวณแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง และสาขาที่มีผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ โดยแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ส่วนป่าเขาเป็นที่มาของอาหารและวัสดุที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ทำเครื่องใช้, สร้างเรือน ฯลฯ	1. หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ลำห้วยแม่ประจันต์เพื่อใช้ทำการเกษตรกรรม รวมทั้งอุปโภค บริโภค ตลอดจนถึงอยู่ใกล้ป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งอาหาร และที่มาของวัสดุที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ทำเฟอร์นิเจอร์, สร้างเรือนพักอาศัย ฯลฯ	1. หมู่บ้านยังคงตั้งใกล้ลำห้วยประจันต์ ซึ่งมักจะแห้งขอดในช่วงเดือน 5-6 โดยอาศัยน้ำเสริมจากคลองชลประทานและบ่อขุด และไม่มีป่าข้างหมู่บ้านอีกต่อไป เพราะถูกถากถางให้เป็น ไร่มา ตลอดจนถึงตั้งของเรือนพักอาศัย
2. แยกบ้านและพื้นที่การเกษตรออกจากกัน โดยบ้านตั้งอยู่บนเชิงเขา (ที่ดอน) ที่น้ำท่วมไม่ถึง เพื่อใช้พื้นที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาปลูกข้าว ขณะที่พืชเสริม เช่น ข้าวโพด ฯลฯ ปลูกบนเนินเขาข้างหมู่บ้าน และปลูกแบบไร่เลื่อนลอย และอาจต้องทำเหมืองพักชั่วคราวในกรณีไร่ไกลจากหมู่บ้าน ทั้งข้าวและพืชไร่ปลูกเพื่อใช้ยังชีพ	2. แยกผืนนาและไร่ออกจากบ้าน บ้านอยู่ติดลำห้วยแม่ประจันต์ บนที่ดอนที่น้ำท่วมไม่ถึง ส่วนผืนนาและไร่อยู่ถัดออกมา โดยข้าวและพืชไร่ ปลูกเพื่อใช้ยังชีพ	2. แยกผืนนาและไร่ออกจากบ้าน บ้านยังคงติดลำห้วยแม่ประจันต์ บนที่ดอนที่น้ำท่วมไม่ถึง ขณะที่ผืนนาและไร่อยู่ถัดออกมา และเนื่องจากจำนวนพื้นที่การเกษตรเดิมภายในหมู่บ้านเริ่มมีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องขึ้นไปทำไร่บริเวณเขื่อนแก่งกระจาน ข้าวยังคงปลูกเพื่อยังชีพ ปลูกมากบริเวณคุ่มกลางและคุ่มบน (หมู่ 1 และหมู่ 6) ขณะที่พืชไร่ ได้แก่ กัญชง มะนาว มะเขือ ถั่ว ฯลฯ ปลูกเพื่อเสริมรายได้ และปลูกมากบริเวณคุ่มล่าง (หมู่ 9)
3. หมู่บ้านประกอบด้วยเรือนจำนวน 20-50 หลัง ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ และแยกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามสายสกุล (สิง) ของบิดา	3. เมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน มีพื้นที่เพียงคุ่มล่าง (หมู่ 9) ในปัจจุบัน และแยกเรือนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามสายสกุล (สิง) ของบิดาหรือมีเรือนเดียวกัน ทำให้เกิดพื้นที่ร่วมส่วนกลางเพื่อใช้ทำประโยชน์ร่วมกัน เช่น	3. หมู่บ้านประกอบด้วย 3 คุ่ม คือ คุ่มล่าง (หมู่ 9), คุ่มกลาง (หมู่ 1) และคุ่มบน (หมู่ 1) รวม 249 หลังคาเรือน และยังคงมีร่องรอยของการรวมกลุ่มเรือนตามสายสกุลของบิดา แต่เนื่องจากพื้นที่ที่มีจำกัด ทำให้

โตคำสิบสองจุไท เวียดนาม	โตคำบ้านแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี	
	อดีต	ปัจจุบัน
	<p>ลานนวดข้าว ที่กลายเป็นลานช่วงในเทศกาลลานช่วงช่วงเดือน 4-5 และทำให้เกิดข้อกำหนดต่าง ๆ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • เรือนของพ่อแม่ต้องอยู่เหนือเรือนของลูกหลาน • ต้องวางตัวเรือนให้หันด้านหัวนอนเข้าหากัน • เรือนของลูกสาวตั้งอยู่ขอบพื้นที่ของบ้านพ่อแม่ 	<p>เรือนของลูกชาย, ลูกสาว ในปัจจุบันไม่อาจตั้งอยู่ใกล้เรือนพ่อแม่ได้</p>
4. หมู่บ้านปราศจากริ้ว แต่บางแห่งอาจปลูกไม้ไผ่ล้อมรอบหมู่บ้าน	4. หมู่บ้านปราศจากริ้ว	4. หมู่บ้านปราศจากริ้ว
5. มีศาลมีประจำหมู่บ้าน สร้างด้วยไม้ หรือไม้ไผ่ ยกพื้นสูง หลังคามุงด้วยหญ้าคา คล้ายเรือนของคนไทยทั่วไป และมีจะอยู่ใกล้ต้นไม้ใหญ่	5. มีศาลมีประจำหมู่บ้าน ลักษณะยกพื้นสูง สร้างด้วยไม้ หรือไม้ไผ่ หลังคามุงหญ้าคา ถ้าไม่มีอาจใช้ต้นไม้แทนได้	<p>5. มีศาลมีประจำหมู่บ้าน และแยกออกเป็นแต่ละหมู่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุ่มล่าง (หมู่ 9) มีศาลมีคุณพ่อกระรูด - คุ่มกลาง (หมู่ 1) มีศาลมีคุณพ่อจันทร์ - คุ่มบน (หมู่ 6) มีศาลมีคุณแม่ลำดี <p>ศาลมีมีลักษณะเรือนยกเสาสูงสร้างด้วยไม้จริง หลังคาสังกะสี และอยู่ใกล้ต้นไม้ใหญ่</p>
6. มีป่าแอ้วหรือป่าช้าประจำหมู่บ้าน	6. แรกตั้งหมู่บ้าน มีป่าแอ้ว 1 แห่งบริเวณที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนในปัจจุบัน และเมื่อหมู่บ้านขยายใหญ่ขึ้นจึงเกิดป่าแอ้วดังที่เห็นเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่งในปัจจุบัน	6. มีป่าแอ้วเพียงหนึ่งแห่ง แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้ว

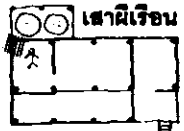

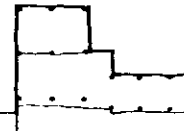
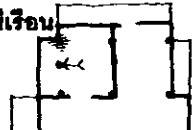
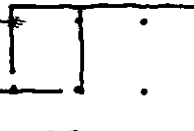
โตคำสิบสองจุไทย เวียดนาม	โตคำบ้านแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี	
	อดีต	ปัจจุบัน
7. ไม่มีวัดทางพุทธศาสนาในหมู่บ้าน	7. ไม่มีวัดทางพุทธศาสนาในหมู่บ้าน แต่เริ่มสร้างสำนักสงฆ์ ในปี พ.ศ.2516 มีลักษณะคล้ายเรือนโตคำ สำหรับพระภิกษุจำพรรษา แต่ต้องไปประกอบศาสนพิธีที่วัดวังไคร้ ของคนไทยสยาม	7. มีวัดทางพุทธศาสนาประจำหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยพระอุโบสถ เมรุมาศ ศาลาการเปรียญและกุฏิสงฆ์ มีลักษณะเหมือนวัดทางพุทธศาสนาของคนไทย (สยาม) ภาคกลางโดยทั่วไป
8. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้าน	8. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน และเริ่มเปลี่ยนแปลงดังนี้คือ พ.ศ.2499 - มีถนนลูกรังเข้าหมู่บ้าน - มีโรงเรียน พ.ศ.2519 - มีรถโดยสารจากอำเภอท่าทางไปเขื่อนแก่งกระจาน พ.ศ.2524 - มีกระแสไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน พ.ศ.2527 - เริ่มมีทีวีเครื่องแรก พ.ศ.2534 - มีทีวีแทบทุกหลังคาเรือน พ.ศ.2534 - มีถนนลาดยางหน้าหมู่บ้าน - มีตลาดนัด	8. ภายในหมู่บ้านประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้ - หอกระจายข่าว - บัมน้ำมัน - โรงเรียน - โรงสีข้าว - ประปาหมู่บ้าน - วัดทางพุทธศาสนาประจำหมู่บ้าน - โรงเรียนระดับประถมศึกษา - ตลาดนัด และมีกระแสไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน
9. ภายในบริเวณบ้านโตคำแต่ละหลัง ประกอบด้วยพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัวและผลไม้ รวมทั้งพื้นที่ตากข้าวและคอกสัตว์	9. ภายในบริเวณบ้านแต่ละหลังมีพืชที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว, คอกสัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ วัว ควาย ตลอดจนลานเพื่อใช้ตากข้าวและนวดข้าว	9. ภายในบริเวณบ้านแต่ละหลังยังคงมีพื้นที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว, คอกสัตว์เลี้ยงของหมูและไก่ ตลอดจนลานภายในบ้านก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อการตากข้าวและนวดข้าวอีกต่อไป

ตารางสรุปเปรียบเทียบเรือนโตดำแบบดั้งเดิม สิบสองจุไท และเรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี

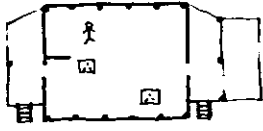
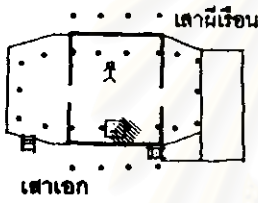

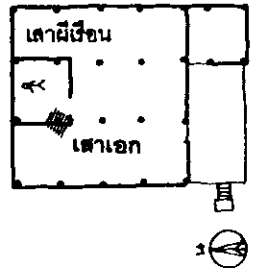
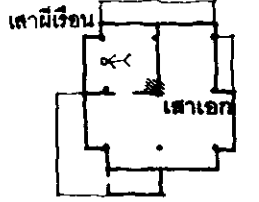
	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
1. พื้นที่ใช้สอย	<p>1.1 เรือนพักอาศัยเป็นเรือน 2 ชั้น ยกใต้ถุนสูง โดยที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใต้ถุนเรือนเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง เก็บของและทำงานของเจ้าของเรือน - บนเรือน กั้นผนังเป็นห้อง 	<p>1.1 เรือนพักอาศัยเป็นเรือน 2 ชั้น ยกใต้ถุนสูง โดยที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใต้ถุนเรือนเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง เก็บของ เก็บกวาด และทำงานของเจ้าของเรือน เช่น คำข้าว 	<p>1.1 เรือนพักอาศัยเป็นเรือน 2 ชั้น ยกใต้ถุนสูง โดยที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใต้ถุนเรือน เป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ ฯลฯ เก็บของ, ทำงาน ตลอดจนพักผ่อน - บนเรือน แยกพื้นที่ใช้สอย 	<p>1.1 เรือนพักอาศัยเป็นเรือน 2 ชั้น ยกใต้ถุนสูง โดยที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใต้ถุนเรือนเป็นที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง, เก็บของ, ทำงาน และพักผ่อน - บนเรือน แยกพื้นที่ใช้สอย 	<p>1.1 เป็นเรือน 2 ชั้น ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนโครงสร้างและผนังไม้ โดยแยกเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชั้นล่างแบ่งออกเป็น • ห้องรับแขกและพักผ่อน • ห้องครัวมีผนังกันเป็นห้องมืด

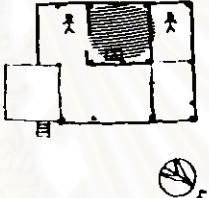
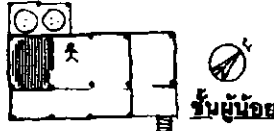
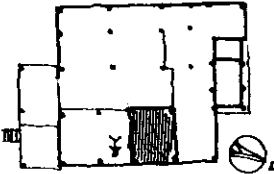
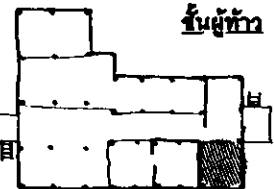
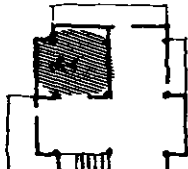
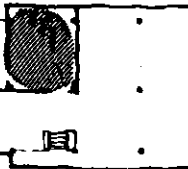
	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
	เดี่ยวใหญ่ รวมพื้นที่ใช้สอยทุกอย่าง เข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ ส่วนนอน, รับประทานอาหาร, ห้องมีเรือน, คริว และอาหาร	- บนเรือน กันผนังเป็นห้องเดี่ยวใหญ่ รวมพื้นที่ใช้สอยหลายอย่างเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ ส่วนนอน, ห้องมีเรือน, คริว และอาหาร โดยแยกส่วนรับประทานอาหารมาไว้ที่กว้าน	ออกเป็น <ul style="list-style-type: none"> • ห้องมีเรือนกันผนังเป็นห้องมีประตูหนึ่งบานไม่ใช้หลังนอน • ส่วนนอนและรับแขกเป็นห้องโล่ง ไม่มีการกันผนัง ถ้าต้องการความเป็นส่วนตัวใช้ม่านหรือตุลื้อผ้า • ส่วนคริวและอาหารกันด้วยผนังเดี่ยว ไม่มีประตู 	ค่อนข้างชัดเจนเป็น <ul style="list-style-type: none"> • ห้องมีเรือน กันเป็นห้องมีประตูหนึ่งบาน ขณะเดียวกันใช้เป็นห้องนอนของพ่อแม่หรือลูกสาว • ส่วนนอนและรับแขกเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ไม่มีการกันผนัง ถ้าต้องการความเป็นส่วนตัว ใช้ม่านหรือตุลื้อผ้า • ส่วนคริวและอาหารแยกออกมาเป็นสัดส่วนมีผนัง แต่ไม่มีประตู 	ชิดพร้อมประตูหนึ่งบาน <ul style="list-style-type: none"> - ชั้นบน แบ่งออกเป็น • ห้องมีเรือน กันผนังเป็นห้องมิดชิด มีประตูหนึ่งบาน ขณะเดียวกันใช้เป็นห้องนอนของพ่อแม่หรือลูกสาว • ส่วนนอนเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ไม่กันผนังแบ่งเป็นห้อง
	12 ฝั่งข้าว สร้างเป็นเรือนแยกต่างหากจากเรือนพักอาศัย	1.2 ฝั่งข้าว สร้างเป็นเรือนแยกต่างหากจากเรือนพักอาศัย	1.2 ฝั่งข้าวสร้างเป็นเรือนแยกต่างหากจากเรือนอาศัย	1.2 ฝั่งข้าวกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรือน	1.2 ฝั่งข้าวแยกออกมาต่างหากจากเรือนพักอาศัยหรือไม่มีฝั่งข้าว
2. ส่วนนอน					

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนไทดำแบบดั้งเดิม	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
<p>21 ไม่มีการกั้นผนังแบ่งเป็นห้อง</p> <p>22 เรียงลำดับการนอนตามความอาวุโส โดยถือสายลูกชายคนโต และเริ่มจากห้องมีเรือนเป็นหลัก ได้แก่ ห้องมีเรือน คู่พ่อแม่ (เจ้าของเรือน) คู่น้องชายพ่อ (อาร์) คู่ลูกชายคนโตของเจ้าของเรือน คู่ลูกชายคนที่ 2,3,4 ฯลฯ ของเจ้าของเรือน (เรียงตามลำดับอาวุโส) คู่ลูกชายคนโตของอาร์ และคู่ลูกชายคนที่ 2,3,4, ฯลฯ (เรียงตามลำดับอาวุโส) ส่วนคู่ลูกชายและลูกสาวมักจะอยู่ปลายแถวหรือนอนแยกอยู่ฝั่งตรงกันข้าม</p>	<p>21 ไม่มีการกั้นผนังแบ่งเป็นห้อง</p> <p>22 เนื่องจากเป็นเรือนแบบครอบครัวเดียว จึงลำดับการนอนเป็นพ่อแม่ลูก โดยเริ่มต้นจากห้องมีเรือนส่วนลูกเขยระหว่างการหาสถานอนบริเวณกว้าน</p>	<p>21 ไม่มีการกั้นผนังแบ่งเป็นห้อง แต่ในกรณีที่ต้องการความเป็นส่วนตัวจะใช้ม่านและตู้เสื้อผ้ากัน</p> <p>22 ไม่มีการนอนเรียงลำดับความอาวุโส</p>	<p>2.1 ไม่มีการกั้นผนังแบ่งเป็นห้อง แต่ในกรณีที่ต้องการ ความเป็นส่วนตัว ใช้ม่านและตู้เสื้อผ้ากัน พ่อแม่หรือลูกสาวอาจนอนในห้องมีเรือนที่กั้นผนังเป็นห้องมิดชิด</p> <p>2.2 ไม่มีการนอนเรียงลำดับความอาวุโส</p>	<p>2.1 ไม่มีการกั้นผนังแบ่งเป็นห้อง และมักไม่ใช้ม่านหรือตู้เสื้อผ้ากัน แทนห้อง พ่อแม่หรือลูกสาวนอนในห้องมี ที่กั้นเป็นห้องมิดชิด</p> <p>2.2 ไม่มีการนอนเรียงลำดับความอาวุโส</p>	

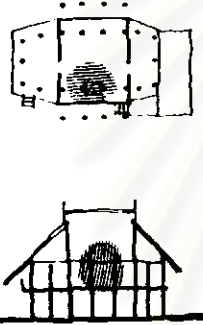
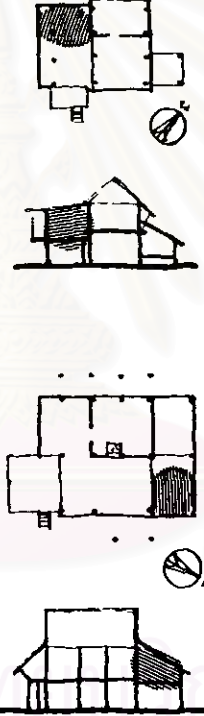
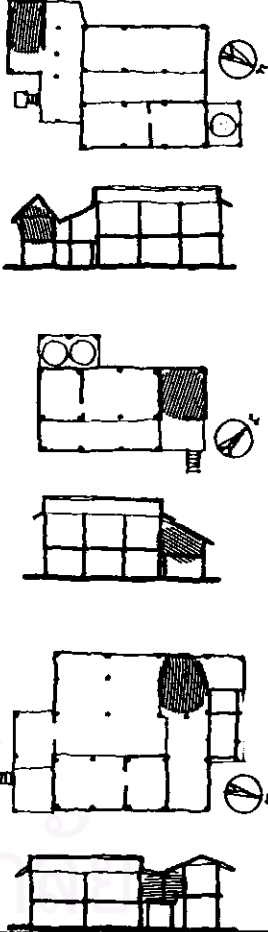
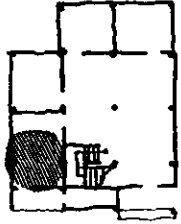
	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตคำแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
	23 นอนกางมุ้ง แยกเป็นครอบครัว	23 นอนกางมุ้ง แยกระหว่างพ่อแม่ และลูกที่โตแล้วด้วย มุ้งย้อมสีด้า	23 นอนกางมุ้งแยกพ่อแม่และลูกที่โตแล้ว หรือมีครอบครัวแล้วด้วยมุ้งสีธรรมชาติหรือสีขาว	23 นอนกางมุ้งด้วยมุ้งสีธรรมชาติ หรือย้อมขาว	23 นอนกางมุ้งด้วยมุ้งสีธรรมชาติ หรือย้อมขาว
3. เสาผีเรือน	 <p>31 เป็นเสาต้นแรกที่ติดทางกว้านเหนือชื่อบริเวณเสาผี มีเสาหลังหรือเสาดั้งไม้ไผ่ ที่ถือว่าเป็นทางขึ้นลงของผีเรือนหรือผีด้า</p>	<p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>เสาผีเรือน</p> <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p> <p>31 เป็นเสาต้นแรกที่ติดทางกว้าน</p>	 <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>31 เป็นเสาต้นแรกที่ติดทางกว้าน หรือเสาของผนังด้านในสุดของเรือน</p>	 <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p> <p>เสาผีเรือน</p> <p>3.1 เป็นเสาต้นแรกที่ติดทางกว้าน หรือเสาของผนังด้านในสุดของเรือนหรือที่ไม่อาจต่อไปได้อีก</p>	 <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>เสาผีเรือน</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p> <p>3.1 เป็นเสาของชั้นเรือนชั้นบนต้น ริมสุดที่ไม่อาจต่อไปได้อีก</p>

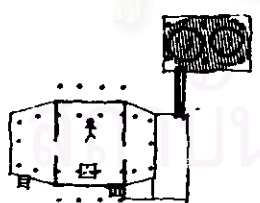
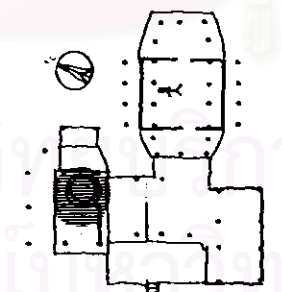
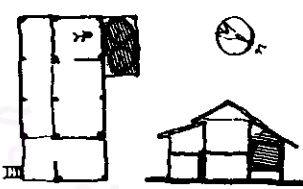
	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
3.2 อยู่ด้านหัวนอน	3.2 อยู่ด้านหัวนอน	3.2 อยู่ด้านหัวนอน	3.2 อยู่ด้านหัวนอน	3.2 อยู่ด้านหัวนอนเฉพาะคนที่นอนในห้องมีเรือน แต่ด้านนอกห้องไม่กำหนด	3.2 อยู่ด้านหัวนอนเฉพาะคนที่นอนในห้องมีเรือน
3.3 ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้ จะต้องเป็นผู้ชายที่อาวุโสที่สุดของเรือน และเป็นสายของคนโตเท่านั้น	3.3 ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้ คือ หัวหน้าครอบครัว (สายฝ่ายชาย) ซึ่งก็คือ พ่อ เท่านั้น	3.3 ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้ คือ หัวหน้าครอบครัว (สายฝ่ายชาย) ซึ่งก็คือพ่อ แต่ถ้าครอบครัวนั้นไม่มีลูกชายสืบสกุล เมื่อลูกสาวคนสุดท้ายต้องออกเรือน ลามิต้องย้ายเข้ามาอยู่กับภรรยา ในกรณีนี้ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้คือภรรยา	3.3 ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้ ไม่มีกำหนดอาจจะเป็นพ่อแม่หรือลูกสาว	3.3 ผู้ที่นอนใกล้เสามีเรือนได้ ไม่มีกำหนดอาจจะเป็นพ่อแม่หรือลูกสาว	
3.4	3.4 ผนังที่กั้นระหว่างส่วนพักอาศัย และกว้านของเรือนชั้นผู้น้อยและชั้นผู้ท้าว แตกต่างกัน คือ <ul style="list-style-type: none"> • เรือนชั้นผู้น้อย ผนังจะกั้นให้เสามีเรือนอยู่ในส่วนพักอาศัย • เรือนชั้นผู้ท้าว ผนังจะกั้นให้เสามีเรือนอยู่ในส่วนกว้าน 	3.4 ผนังที่กั้นระหว่างส่วนพักอาศัย และกว้านจะทำให้เสามีเรือนอยู่ภายในห้องมีเรือนชั้นผู้น้อย และเสามีจะอยู่บริเวณกว้านในเรือนชั้นผู้ท้าว	3.4 ผนังที่กั้นระหว่างส่วนพักอาศัย และส่วนที่ทำหน้าที่คล้ายกว้าน ทำให้เสามีเรือนของเรือนชั้นผู้น้อยอยู่ในห้องมีเรือน ขณะที่เรือนชั้นผู้ท้าวอยู่บริเวณกว้าน	3.4 ไม่ว่าจะเป็เรือนชั้นผู้น้อยหรือผู้ท้าว เสามีเรือนจะอยู่ภายในห้องมีเรือน และไม่มีส่วนกว้านอีกต่อไป	
3.5 เป็นที่แขวนถุงได้ยาที่แทนขวัญของเจ้าของเรือนและครอบครัว	3.5 เป็นที่แขวนถุงได้ยาที่แทนขวัญของเจ้าของเรือนและครอบครัวและเก็บบับมีเรือน	3.5 เป็นที่แขวนถุงได้ยา และเก็บบับมีเรือน	3.5 เป็นที่แขวนถุงได้ยา และเก็บบับมีเรือน	3.5 เป็นที่แขวนถุงได้ยา และเก็บบับมีเรือน	

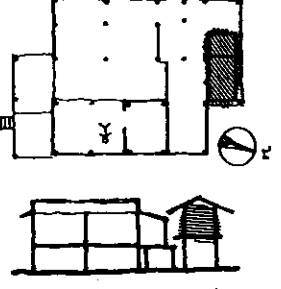
	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
4. เสาเอก	 <p>4.1 เสาต้นที่ติดกับกระเบาะเสาไฟ</p> <p>4.2 เหนือเสาเอกแขวนกระดองเต่า, โยนี, มัดรวมกันด้วยดอกไม้นิไผ่ 9 รอบ, ตระกร้าไม้ไผ่สาน, ข้าวโพด, พริก</p> <p>4.3 เมื่อนอนอยู่ในตำแหน่งปลายเท้า</p>	 <p>4.1 เสาต้นที่ติดกับกระเบาะเสาไฟ</p> <p>4.2 เหนือเสาเอกแขวนไม้สลักเป็นรูปเต่า, งอบ (ซองครอบหัวเสา), ข้าวโพด, พริก ฯลฯ</p> <p>4.3 เมื่อนอนอยู่ในตำแหน่งปลายเท้า</p>	 <p>4.1 เสาต้นที่อยู่เยื้องกับเสาผีเรือนและติดกับกระเบาะเสาไฟ</p> <p>4.2 เหนือเสาเอกแขวนไม้สลักเป็นรูปเต่า, งอบ (ซองครอบหัวเสา), ข้าวโพด, พริก ฯลฯ</p> <p>4.3 เมื่อนอนอยู่ในตำแหน่งปลายเท้า</p>	 <p>4.1 เป็นเสาต้นที่เยื้องกับเสาผีเรือน</p> <p>4.2 เหนือเสาเอกแขวนงอบไม้ไผ่สาน, ข้าวโพด, พริก, เต่าไม้ แต่ไม่พบทุกหลังคาเรือน ตลอดจนงอบและเต่าไม้ไม่มีความละเอียดและสวยงามเช่นแบบดั้งเดิม</p> <p>4.3 เมื่อนอนอยู่ในตำแหน่งปลายเท้า</p>	 <p>4.1 เป็นเสาต้นที่เยื้องกับเสาผีเรือน</p> <p>4.2 เหนือเสาเอกแขวนงอบไม้ไผ่สาน, ข้าวโพด, พริก ฯลฯ และบางเรือนติดผ้าแดงคล้ายยันต์แบบที่ติดบนเสาเอกของเรือนคนไทย (สยาม)</p> <p>4.3 เมื่อนอนอยู่ในตำแหน่งปลายเท้า</p>

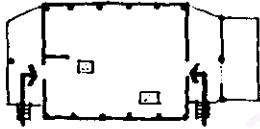
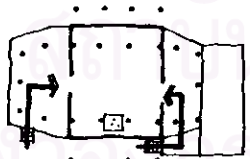
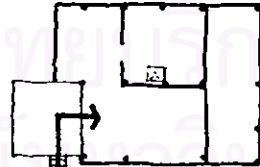
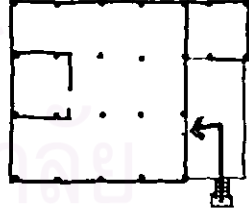
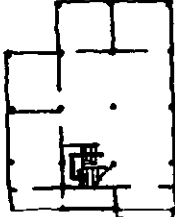
	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตคำแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
5. ห้องผีเรือน (ห้องที่เป็นที่ตั้งของเสาผีเรือน)		<p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p> 		 <p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p> 	 <p>ชั้นผู้น้อย</p> <p>ชั้นผู้ท้าว</p>
	<p>5.1 ห้องผีเรือน คือ พื้นที่ช่วงเสา เสาแรกที่ติดกับกว้าน มีผนังเดียวกันออกจากส่วนรับแขกและคนภายนอก เป็นพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อทำพิธีบิวดง และเสนาผีเรือน จึงห้ามนอนและเป็นเขตหวงห้ามสำหรับคนต่างสกุล (สิง)</p>	<p>5.1 ห้องผีเรือนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ห้องผีเรือนชั้นผู้น้อย คือ พื้นที่ช่วงเสาแรกที่ติดกับกว้าน อยู่ใน ส่วนพักอาศัยและไม่ใช้เป็นส่วนนอน เป็นเขตที่สงวนไว้สำหรับคนนอน ในสกุล (สิง) เดียวกัน ใช้ประกอบ 	<p>5.1 ห้องผีเรือนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ห้องผีเรือนชั้นผู้น้อย และชั้นผู้ท้าว (จากการสำรวจในหมู่บ้านไม่พบเรือนประเภทนี้ของชั้นผู้ท้าวหลงเหลืออยู่)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องผีเรือนชั้นผู้น้อยกว้าง 1 ช่วงเสา แต่ถ้ามีมีมคาศัยในเรือน 	<p>5.1 ห้องผีเรือน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องผีเรือนชั้นผู้น้อย ขนาดความกว้าง 1 ช่วงเสา กั้นผนังเป็นห้องมิดชิด พร้อมประตูหนึ่งบานผนวกเอาทั้งเสามา, เสาเอก และหนึ่งมดไว้ในห้องเดียวกัน รวมทั้งใช้เป็น 	<p>5.1 ห้องผีเรือนของชั้นผู้ท้าว และผู้น้อยไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นห้องที่มีผนังกันพร้อมมีประตูหนึ่งบานอยู่ชั้นบนของเรือน ใช้เป็นห้องนอนของพ่อแม่หรือลูกสาว พื้นบริเวณใกล้เสามี เเจาะเป็นรูปร่างกลมขนาดเท่าช่องไข เพื่อใช้</p>

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคา	<p>พิธีทำปัดตง และเล่นผีเรือน คนภายนอกเข้าไม่ได้ นอกจากทำการบอกรักแล้วและขอขมา มีการเจาะผนังข้างเสามีเรือน เพื่อใช้ประกอบพิธีเล่นผีเรือน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ห้องผีเรือนชั้นผู้ท้าว คือ พื้นที่บริเวณกว้าน แยกต่างหากออกจากส่วนพักอาศัย ระหว่างพิธีเล่นผีเรือนห้ามเด็ดขาดสำหรับคนภายนอกต่างสกุล แต่ในเวลาปกติ ถ้าจะเข้าไปต้องทำการบอกรักแล้ว และขอขมา และมีการเจาะพื้นข้างเสามีเรือน เพื่อใช้ประกอบการเล่นผีเรือน 	<p>จะกว้าง 2 ช่วงเสา โดยกันเป็นห้องมิดชิด มีประตูหนึ่งบาน ผนวกเอาทั้งเสามี, เสาเอก และหิ้งมดรวมเข้าไว้ในห้องเดียวกัน ห้ามคนต่างสกุล (สิง) ล้วงล้ำเข้าไป ยกเว้นแต่มีการบอกรักแล้วและขอขมา และช่วงเสา (ห้อง) ผีเรือนยังสงวนไว้ห้ามนอน และอยู่ด้านในสุดของเรือน</p>	<p>ห้องนอนของพ่อแม่และลูกสาว มักอยู่ด้านในสุดของเรือน ที่ผนังใกล้เสามีเรือนเจาะรูเพื่อใช้ประกอบพิธีเล่นผีเรือน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องผีเรือนชั้นผู้ท้าวขนาดความกว้าง 1 ช่วงเสา เป็นส่วนที่พัฒนามาจากกว้านของเรือนแบบดั้งเดิม มีผนังกันเพียง 3 ด้าน อยู่ส่วนด้านในสุดของเรือน ไม่ใช่เป็นนอน และคนภายนอกต่างสกุล (สิง) เข้าไปได้ แต่ต้องทำการขอขมาและบอกรักแล้ว มีการเจาะรูที่พื้นบริเวณใกล้เสามีเรือนเพื่อใช้ประกอบในพิธีเล่นผีเรือน และภายในห้องผีเรือนไม่มีเสาเอกและหิ้งมด 	<p>ประกอบในการเล่นผีเรือน แต่ในห้องผีเรือนของผู้ท้าวมีหนึ่งมดขณะที่เรือนชั้นผู้ท้าวไม่มี</p>	
	5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคา	5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคา	5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคาหลักของเรือน	5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคาหลักของเรือน	5.2 เป็นห้องที่ขนานไปกับสันหลังคา

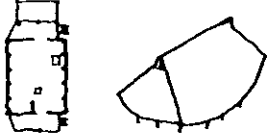

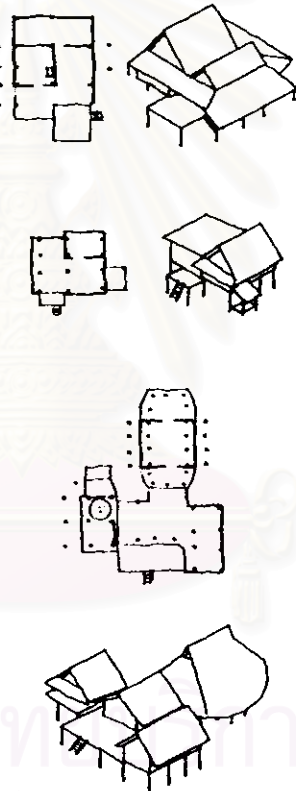
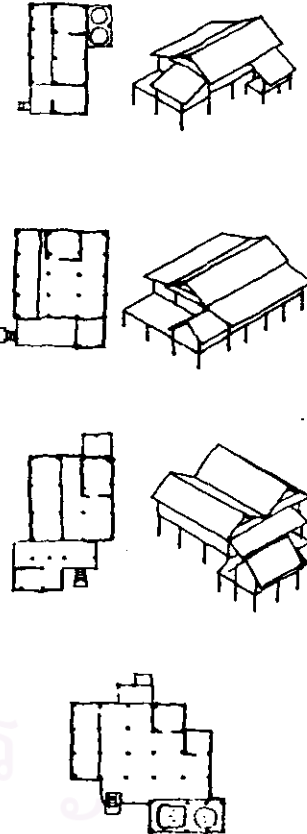
	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
6. ส่วนครัว					

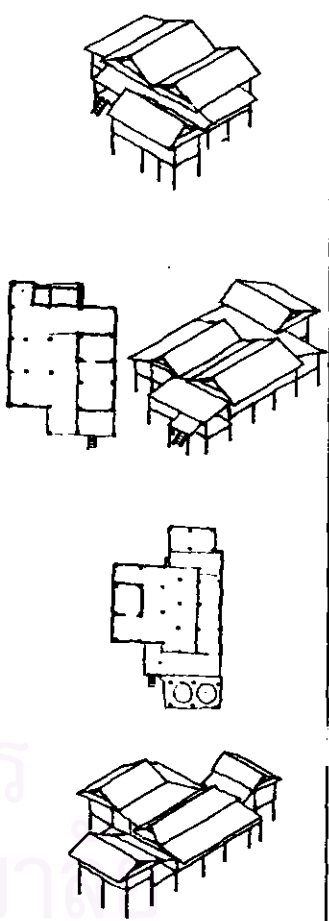
	สิบสองจุท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตคำแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
7. ยุงข้าว	<p>6.1 ส่วนครัวอยู่รวมภายในส่วนพักอาศัยที่มีกระบะเตาไฟหลายอัน แต่ใช้กระบะเตาไฟที่ค่อนไปทางขวาเป็นที่ทำอาหาร</p> <p>6.2 ใช้กระบะเตาไฟเป็นที่ทำอาหาร ซึ่งเป็นกระบะไม้บรรจุดินและซีเก้่า มีก้นแล้ว (หิน) สำหรับวางหม้อหุงต้มอาหาร</p>	<p>6.1 ส่วนครัวอยู่ภายในส่วนพักอาศัย มีกระบะเตาไฟที่ใช้ทำอาหารเพียงอันเดียวบริเวณกลางห้อง</p> <p>6.2 ใช้กระบะเตาไฟเป็นที่ทำอาหาร กระบะไม้บรรจุดินและซีเก้่า มีก้นแล้ว (หิน) สำหรับวางหม้อหุงต้มอาหาร</p> 	<p>6.1 ส่วนครัวแยกออกจากส่วนนอนและพักผ่อน แต่มีได้กั้นผนังเป็นห้องมิดชิด ถึงแม้บางเรือนจะยังคงมีเตาไฟภายในห้องมีเรือน แต่ไม่ใช้ทำอาหารอีกต่อไป</p> <p>ตำแหน่งครัวที่สำคัญมี 2 ตำแหน่ง คือ ด้านหลังและด้านข้าง โดยทำหลังคาต่อเติมเป็นปีกนกยื่นออกจากหลังคาเรือนเดิม</p> <p>6.2 เล็กใช้กระบะเตาไฟเป็นที่ทำอาหาร หันมาใช้เตาด่านหรือเตาแก๊ส</p> <p>เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวโตคำมักทานอาหารในครัว</p> 	<p>6.1 แยกครัวออกจากส่วนนอนและพักผ่อนอย่างชัดเจน มีผนังกันแต่ไม่มีประตู</p> <p>ตำแหน่งครัวที่สำคัญ มี 2 ตำแหน่ง คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านหลัง หลังคาปีกนกยื่นจากหลังคาเดิม - ด้านหน้า มีทั้งหลังคาปีกนกหรือหลังคาน้ำจั่ว <p>6.2 เตาที่ใช้เตาด่านหรือเตาแก๊ส สำหรับหุงต้มอาหาร แต่เตาแก๊สได้รับความนิยมมากกว่า</p> 	<p>6.1 ครัวอยู่ชั้นล่างของเรือน แยกออกเป็นห้องชัดเจนมีประตูปิดมิดชิด</p> <p>6.2 ใช้เตาแก๊สหุงต้มอาหาร</p>

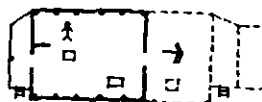
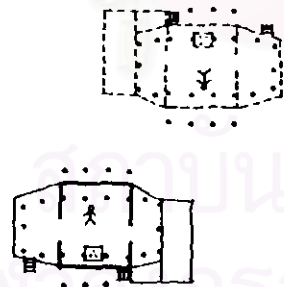

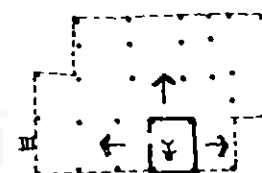
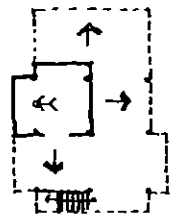
	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนไทดำแบบดั้งเดิม	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
7.1 ผู้งิ้วแยกออกจากตัวเรือน พักอาศัยมีลักษณะคล้ายเรือน แต่ไม่มีม้านั่ง	<p>7.1 ผู้งิ้วแยกออกจากตัวเรือนพักอาศัย</p> <p>7.2 ตำแหน่งของผู้งิ้วอยู่เหนือหัวนอน และค่อนข้างชันของเรือนพักอาศัย ที่พอเขาไม้พาดข้ามได้ โดยมีให้เงาของเรือนไปทับผู้งิ้ว</p> <p>7.3 ผู้งิ้วมีลักษณะดังนี้คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> เรือนยกเสาสูง และพื้นผู้งิ้วต้องสูงกว่าพื้นเรือน 	 <p>7.1 ผู้งิ้วแยกออกจากตัวเรือนพักอาศัย</p> <p>7.2 ตำแหน่งผู้งิ้วอยู่ค่อนข้างต่ำ</p> <p>7.3 ผู้งิ้วมีลักษณะดังนี้คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> เรือนยกเสาสูงและพื้นของผู้งิ้วสูงกว่าพื้นเรือน 	 <p>7.1 ผู้งิ้วกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรือน เนื่องจากมีการต่อเติม จนหลังคาและพื้นของผู้งิ้วและเรือนพักอาศัยชนกัน</p> <p>7.2 ตำแหน่งของผู้งิ้วมีทั้งที่อยู่ด้านหน้า (ชาน), ด้านข้าง และด้านหลังของเรือนพักอาศัย</p> <p>7.3 ผู้งิ้วมี 2 ลักษณะ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> ก. แบบเรือนยกเสาสูง พื้นของผู้งิ้วสูงกว่าพื้นเรือน 	<p>7.1 ผู้งิ้ว แยกออกจากตัวเรือนพักอาศัยซึ่งเรือนพักอาศัยในลักษณะนี้มักจะเป็นเรือนที่สร้างใหม่ ผู้งิ้วจึงมีทั้งที่ใช้ผู้งิ้วของเรือนเดิม และไม่ใช้ผู้งิ้วอีกต่อไป เพราะเก็บข้าวไว้ในกระสอบในห้องเก็บของ</p>	

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> หลังคาหน้าจั่วทรงสูงมุงด้วยหญ้าคา ไม่มีผนัง พื้นไม้ไผ่สับฟากตงไม้ไผ่ มีที่บรรจุข้าวที่เรียกว่ากะลอม ข้าว ลานด้วยหวายและไม้ไผ่เป็นรูปวงกลม ฉาบด้วยโคลน แกลบ และขี้ควาย 	<ul style="list-style-type: none"> หลังคาหน้าจั่ว มีทั้งมุงด้วยหญ้าคาหรือสังกะสี พื้นไม้จริงตงไม้จริง ที่บรรจุข้าวมีทั้งที่เป็นกะลอม ข้าวแบบดั้งเดิม และตีเป็นผนังด้วยไม้จริง 	<p>พักอาศัย</p> <ul style="list-style-type: none"> หลังคาหน้าจั่วมุงด้วยกระเบื้องดินเผาหรือสังกะสี พื้นไม้จริง, ตงไม้จริง ที่บรรจุข้าวมีทั้งที่เป็นกะลอม ข้าวแบบดั้งเดิม และตีเป็นผนังด้วยไม้จริง <p>ข. แบบเพิงไม้ไผ่</p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นของยุ้งข้าวต่ำกว่าพื้นเรือน หลังคาเป็นเพิงปีก นกยื่นจากหลังคาเดิมมุงด้วยหญ้าคา ไม่มีผนัง พื้นไม้ไผ่สับฟาก, ตงไม้ไผ่ เก็บข้าวไว้ในกะลอมข้าวรูปวงกลมแบบดั้งเดิม 	
8. บันไดและทางเข้าเรือน					

	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบูรณ์			
	เรือนโตคำแบบดั้งเดิม	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตคำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
81	มีบันไดและประตูทางเข้าเรือน 2 ทาง คือ <ul style="list-style-type: none"> • ชาน สำหรับผู้หญิงและแขก หญิง • กว้าน สำหรับผู้ชายและแขก ชาย รวมทั้งเป็นที่ทำงาน นั่งเล่น สังสรรค์ของฝ่ายชาย 	8.1 มีบันไดและประตูเข้าเรือน 2 ทาง โดยจะต่างกันเล็กน้อยระหว่าง ชั้นผู้น้อยและผู้ท้าว กล่าวคือ <p>ก. ชั้นผู้น้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาน เป็นทางขึ้นของคนในครอบครัวหรือตระกูล (สิง) เดียวกัน - กว้าน เป็นทางขึ้นของคนต่างตระกูล (สิง) รวมทั้งใช้เป็นที่รับแขก <p>ข. ชั้นผู้ท้าว</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชานเป็นทางขึ้นของคนในครอบครัวหรือตระกูล (สิง) เดียวกัน และต่างตระกูล - กว้าน เป็นทางขึ้นของคนในครอบครัวและตระกูลเดียวกัน ระหว่างพิธีเส่นผีเรือน ในเวลาปกติ คนภายนอก ก็ขึ้นได้ แต่ต้องทำการ บอกล่าวและขอขมา 	8.1 มีบันไดขึ้นด้านชานเพียงด้าน เดียว และไม่มีประตู แต่มีประตูที่ ห้องผีเรือน	8.1 มีบันไดขึ้นด้านชานเพียงด้าน เดียว และไม่มีประตู แต่มีประตูที่ ห้องผีเรือน	8.1 มีทั้งบันไดขึ้นจากภายในเรือน และมีประตูทางเข้าชั้นล่างจากภายนอก
82	มีกว้านเป็นหน้าบ้าน	8.2 มีชานเป็นหน้าบ้าน	8.2 มีชานเป็นหน้าบ้าน	8.2 มีชานเป็นหน้าบ้าน	8.2 ไม่มีชานและกว้านอีกต่อไป
83	เรือนและทางขึ้นจากบันไดทั้ง 2 ข้าง เข้าหาเรือน ตั้งฉากกัน	8.3 เรือนและทางขึ้นจากบันไดทั้ง 2 ข้าง เข้าหาเรือน ตั้งฉากกัน	8.3 เรือนและทางขึ้นจากบันไดเข้าหาเรือน ตั้งฉากกัน	8.3 เรือนและทางขึ้นจากบันไดเข้าหาเรือน ตั้งฉากกัน	8.3 -

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนไทดำแบบดั้งเดิม	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนไทดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
9. รูปทรง หลังคาและการขยายเรือน					

	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
					

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
<p>9.1 เรือนกว้าง 1 ห้อง ยาวหลายห้อง เลขสี่</p> <p>9.2 หลังคามันเดี่ยว รูปทรงกระดองเต่า คลุมต่ำจนปิดมุ้ง และสูงชัน มุงด้วยหญ้าคา</p> <p>9.3 จะเกิดการขยายเรือนต่อเมื่อมีจำนวนครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยขยายจากเรือนเดิมออกไปด้านหลัง คือ ด้านชานเพียงด้านเดียว โดยที่มุ้งหลังคายังคงเป็นมันเดี่ยวทั้งหลัง</p> 	<p>9.1 เรือนกว้าง 1 ห้อง ยาว 3 ห้อง</p> <p>9.2 หลังคามันเดี่ยวทรงกระดองเต่า คลุมต่ำปิดมุ้ง และสูงชัน มุงด้วยหญ้าคา</p> <p>9.3 การขยายเรือนจะเป็นการขยายโดยออกไปสร้างเรือนใหม่ ใกล้เรือนพ่อแม่ และไม่ให้นันปลายเท่าเวลานอนของเรือนลูกหลานไปทางหัวนอนของเรือนพ่อแม่</p> 	<p>9.1 เรือนกว้าง 2 ห้อง ยาว 3 ห้อง (ไม่นับส่วนต่อเติมปีกนกด้านหลัง)</p> <p>9.2 หลังคามันเดี่ยวมีปีกนก ไม่คลุมต่ำมากจนปิดมุ้ง ค่อนข้างสูงชัน มุงด้วยหญ้าคา หลังคามีมากกว่าหนึ่งมัน</p> <p>9.3 เป็นเรือนขยายที่เกิดขึ้นจากความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่ม และความเป็นสัดส่วน โดยจะไม่ขยายด้านที่เป็นหัวนอนในห้องมีเรือนนอนในห้องมีเรือน</p> 	<p>9.1 มีทั้งเรือนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 2-3 ห้อง ยาว 3-4 ห้อง และที่ไมใช่รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เนื่องจากมีการต่อเติมหลายครั้ง</p> <p>9.2 หลังคามันตั้งแต่เรียบง่ายจนถึงซับซ้อน คือ ตั้งแต่ 2 มัน ถึง 6 มัน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาหรือสังกะสี</p> <p>9.3 เป็นเรือนขยายที่เกิดจากความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่ม เพื่อความเป็นสัดส่วน และความสะดวกสบาย โดยจะไม่ขยายด้านที่เป็นหัวนอนในห้องมีเรือน</p> 	<p>9.1 มีทั้งเรือนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และเรือนรูปทรงเกือบสี่เหลี่ยมจัตุรัส</p> <p>9.2 หลังคาทรงหน้าจั่วมันเดี่ยวมุงด้วยกระเบื้องลูกฟูกหรือสังกะสี หรือกระเบื้องซีแพคโมเนีย</p> <p>9.3 เนื่องจากเรือนประเภทนี้มักเป็นเรือนสร้างใหม่ ยังไม่มีการขยาย แต่ถ้าจะมีการขยายจะไม่ขยายด้านที่เป็นหัวนอนในห้องมีเรือน</p> 	

	สิบสองจุไทย เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนไทยดำแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนไทยดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากสวนกลาง
10. โครงสร้าง	โครงสร้างไม้จริงผสมไม้ไผ่ หลังคา ญาคา	<p>โครงสร้างผสมระหว่างไม้จริง ไม้ไผ่ และไม้รวก โดยเลือกชนิดของไม้ให้เหมาะสมกับโครงสร้าง นั่นคือ</p> <p>10.1 โครงสร้างหลังคา</p> <ul style="list-style-type: none"> - แป ไม้จริงทั้งต้น - จันทันไม้จริงทั้งต้น - กลอนไม้รวก - ออกไก่ ไม้จริงทั้งต้น - ไม้ซ้มนหัวกลอน ไม้รวก - ไม้โซ่วซาเปีย ไม้รวก <p>10.2 เสาไม้จริงหรือไม้ง่ามทั้งต้น ตกกลมหรือ 8 เหลี่ยม</p> <p>10.3 ผนังไม้ไผ่สาน ไม้เจาะช่อง หน้าต่าง</p> <p>10.4 พื้นไม้ไผ่สับฟากตงไม้ไผ่</p>	<p>โครงสร้างผสมระหว่างไม้จริง ไม้ไผ่ และไม้รวก นั้นด้วย</p> <p>10.1 โครงสร้างหลังคา</p> <ul style="list-style-type: none"> - แปไม้จริงทั้งต้น - จันทันไม้จริงทั้งต้น - กลอนไม้รวก - ออกไก่ ไม้จริง ทั้งต้น - ไม้ซ้มนหัวกลอน ไม้รวก - ไม้โซ่วซาเปียไม้รวกหรือ ไม้จริงแบน <p>10.2 เสาไม้จริงหรือไม้ง่ามตกกลมหรือ 8 เหลี่ยม</p> <p>10.3 ผนังไม้ไผ่สาน ไม้เจาะช่อง หน้าต่าง</p> <p>10.4 พื้น ไม้ทั้งพื้นไม้ไผ่สับฟาก และ ไม้จริง ตงจึงมีทั้งตงไม้ไผ่และตงไม้จริง ที่ตัดด้วยเลื่อย</p>	<p>โครงสร้างไม้จริงที่ประกอบด้วยไม้จริงที่ตากด้วยมือ และไม้จริงที่ตัดด้วยเลื่อยจากโรงงาน นั่นคือ</p> <p>10.1 โครงสร้างหลังคา</p> <ul style="list-style-type: none"> - แปไม้จริง - จันทันไม้จริง - ออกไก่ไม้จริง - คั้งไม้จริง <p>10.2 เสาไม้จริงหรือไม้ง่ามทั้งต้น ตกกลมหรือ 8 เหลี่ยม</p> <p>10.3 ผนังไม้ 2 ลักษณะ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผนังไม้ไผ่สาน ไม้เจาะช่อง หน้าต่าง - ผนังไม้ตีซ้อนเกล็ดในแนวนอนหรือตั้งเจาะช่องหน้าต่าง <p>10.4 พื้น ไม้จริง ตงไม้จริง</p>	<p>โครงสร้างผสมระหว่างคอนกรีต เสริมเหล็กและไม้จริง</p> <p>10.1 โครงสร้างหลังคา</p> <ul style="list-style-type: none"> - แปไม้ - จันทันไม้จริง - ออกไก่ไม้จริง - คั้งไม้จริง <p>10.2 เสาชั้นล่างคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นบนเสาไม้ตีเหลี่ยมน</p> <p>10.3 ผนังมี 2 ประเภท คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผนังชั้นบน ไม้จริงตีซ้อนเกล็ดในแนวนอนหรือแนวตั้งพร้อมเจาะผนังติดหน้าต่าง - ผนังชั้นล่าง ก่ออิฐ ก่อปูน พร้อมติดตั้งหน้าต่าง <p>10.4 พื้น คอนกรีตเสริมเหล็กที่ชั้นล่าง และพื้นไม้จริง ตงไม้จริงที่ชั้นบน</p>

	สิบสองจุไท เวียดนาม	บ้านแม่ประจันต์ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี			
	เรือนโตดำแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ แบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่พัฒนาจากแบบดั้งเดิม	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลท้องถิ่น	เรือนโตดำ บ้านแม่ประจันต์ ชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง
		10.5 คาน (รอด) ไม้จริงทั้งต้น ตากกลมหรือ 8 เหลี่ยม	10.5 คาน (รอด) ไม้จริงทั้งต้น ตากกลมหรือ 8 เหลี่ยม หรือคานไม้ จริง 2"x6"	10.5 คานไม้จริงแบน	10.5 คาน คอนกรีตเสริมเหล็ก
		10.6 ยึดโครงสร้างด้วยการมัดด้วย หวาย	10.6 ยึดโครงสร้างด้วยการมัดด้วย หวายหรือตะปู	10.6 ยึดโครงสร้างด้วยตะปู	10.6 ยึดโครงสร้างด้วยตะปู, คอนกรีต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนแปลงลักษณะผังบ้านและเรือนไทดำแบบดั้งเดิม สิบสองจุไทย จนถึงปัจจุบันของบ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี

เรือนพื้นดินเป็นศูนย์กลางที่สะท้อนถึงเนื้อความทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ อันได้แก่ พฤติกรรมการใช้สอย, คติความเชื่อและพิธีกรรม, ระบบการตั้งถิ่นฐาน วางผัง, ขั้นตอนการก่อสร้าง การแบ่งพื้นที่ใช้สอย และรูปลักษณะอาคาร ตลอดจนสภาพแวดล้อมกับเรือน (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2534 : 1)

ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการวางผัง และรูปทรงของเรือนพื้นดินทั่วไปเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ (Rapoport, 1969 : 18-24, 61-63)

- 1) ปัจจัยทางกายภาพ (Physical Factors) ได้แก่
 - 1.1 ที่ตั้ง (Site)
 - 1.2 สภาพภูมิอากาศและความต้องการที่หลบแดดฝน (Climate and the Need for Shelter)
 - 1.3 วัสดุ, การก่อสร้าง และเทคโนโลยี (Materials, Construction and Technology)
- 2) ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ได้แก่
 - 2.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ (Economics)
 - 2.2 การป้องกันภัยอันตรายจากคนและสัตว์ (Defense)
 - 2.3 ลักษณะความเชื่อและศาสนา (Religion)
- 3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social-Culture Factors) ได้แก่
 - 3.1 ความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs)
 - 3.2 ลักษณะครอบครัว (Family)
 - 3.3 สถานะของสตรี (Position of Women)
 - 3.4 ความต้องการความเป็นส่วนตัว (The Need of Privacy)
 - 3.5 ความสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Intercourse)

ซึ่งผังหมู่บ้านและเรือนไทดำสิบสองจุไทยและบ้านแม่ประจันต์ ทั้ง 4 ลักษณะ ล้วนเกิดจากปัจจัยหลักทั้ง 3 ประการ นั้นหมายถึงว่า ถ้าปัจจัยมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของผังและรูปลักษณะของเรือนก็จะเปลี่ยนไป ซึ่งพอจะแยกวิเคราะห์ถึงเหตุของการเปลี่ยนแปลงผังและรูปทรงของเรือนไทดำดั้งเดิมเมื่อครั้งอยู่ที่สิบสองจุไทยจนถึงปัจจุบัน ณ บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี ได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางกายภาพ (Physical Factors)

1.1 ที่ตั้ง (Site)

โตด้า	ปัจจัยของที่ตั้ง	ผลกระทบต่อลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไทเวียดนาม	1. หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนและเส้นทางการค้า ซึ่งแวดล้อมด้วยภูเขาและป่าไม้ ทำให้มีพื้นที่ราบลุ่มที่สามารถใช้เพื่อการเกษตรในจำนวนจำกัด	1.1 แยกผืนนาและบ้านเรือนออกจากกัน กล่าวคือ บ้านเรือนรวมเป็นกลุ่มก้อน เรียงรายไปตามเชิงเขาที่น้ำท่วมไม่ถึง ขณะที่ผืนนาไร้อยู่ถัดไปบริเวณที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาและเนินเขาข้างหมู่บ้าน ด้วยเหตุผล คือ เพื่อใช้พื้นที่ราบระหว่างหุบเขาที่มีจำนวนจำกัดปลูกข้าว
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	1. เป็นกลุ่มชนที่เกิดจากการกวาดต้อนเข้ามา อันเป็นผลของการสงคราม ทำให้ชาวโตด้าเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น และมีความผูกพันภายในชุมชนสูง และกันตัวออกจากคนไทย (สยาม) ถึงกับในอดีตห้ามคนไทยเข้าหมู่บ้าน (ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2539)	1.1 เพราะรู้ดีว่าพวกตนคือผู้อพยพเข้ามาใหม่ และมักจะจับจองบริเวณป่าสักๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของมาก่อนเสมอ (บุญกุล ชมภูนิช, 2538 : 7) 1.2 คงลักษณะของเรือนตามแบบดั้งเดิมเมื่อครั้งอยู่ที่สิบสองจุไท แต่ปรับเปลี่ยนบางประการให้เหมาะสมกับที่ตั้งใหม่ กล่าวคือ - แยกทางขึ้นระหว่างคนต่างตระกูล และคนตระกูลเดียวกัน โดยคนต่างตระกูลขึ้นทางครัว และมักว้านเป็นห้องรับแขก แยกต่างหากออกจากสวนพักอาศัยที่จะล่องละเมียดเข้าไปมิได้ จนกว่าจะขออนุญาตและบอกกล่าวแก่ผีเรือน ขณะที่คนตระกูลเดียวกันขึ้นทางชาน
	2. พื้นที่การเกษตรในคุ่มล่าง (หมู่ 9) ติดลำห้วยแม่ประจันต์ ห้วยลำไทร และคลองชลประทาน ทำให้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี ขณะที่ในคุ่มกลาง (หมู่ 1) และคุ่มบน	2. พื้นที่การเกษตรในคุ่มล่าง (หมู่ 9) ส่วนใหญ่ใช้ปลูกพืชไร่ และปลูกได้ตลอดทั้งปี ขณะที่คุ่มกลาง (หมู่ 1) และคุ่มบน (หมู่ 6) พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าว

โตดำ	ปัจจัยของที่ตั้ง	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>(หมู่ 8) ติดลำห้วยแม่ประจันต์ และบางส่วนของคลองชลประทานที่น้ำทำไม่อุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี เนื่องจากเมื่อถึงหน้าแล้งน้ำในห้วยแม่ประจันต์จะแห้งขอด ต้องอาศัยน้ำจากบ่อขุดเพื่อใช้ทำการเกษตร (อรุณ ชั่วมเครือ, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2539)</p>	
	<p>3. หมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตภาคกลางของไทย ที่ใกล้ชิดกับศูนย์กลางอำนาจ ทำให้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 205)</p> <ul style="list-style-type: none"> - หมู่บ้านมีโอกาสได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงจากรัฐสูงสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ของประเทศไทย - หมู่บ้านมีโอกาสเข้าสู่ระบบทุนนิยมได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ ความพร้อมของพลังการผลิต อันได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและความใกล้ชิดกับเมืองหลวง ความเป็นเมืองท่า และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ <p>ประมาณปี พ.ศ.2519 หมู่บ้านเริ่มเปิดรับคนไทย (สยาม) และเริ่มยินยอมที่จะให้หญิงโตดำในหมู่บ้านแต่งงานกับคนไทย (สยาม) ได้ (ยอด ยอดทอง, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2539)</p> <p>ซึ่งมีผลทำให้มีโอกาสได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากคนไทยสยาม</p>	<p>3.1 มีบันไดขึ้นเรือนด้านขวาเพียงด้านเดียว ใช้ได้ทั้งคนในตระกูลเดียวกัน และต่างตระกูล แสดงถึงการเปิดรับคนภายนอกมากขึ้น โดยห้องมีเรือนจะอยู่ด้านในสุดของเรือน กั้นด้วยผนังพร้อมประตูกลายเป็นห้องที่มีมิติที่สุดในเรือน คนภายนอกจะล่วงละเมิดเข้าไปไม่ได้ จนกว่าจะได้ขออนุญาตและทำการบอกกล่าวมีเรือน</p> <p>3.2 ลักษณะของเรือนโตดำภายในหมู่บ้านในช่วงอายุ 30 ปีที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของท้องถิ่นและภาคกลางของไทย</p>

1.2 ลักษณะภูมิอากาศและความต้องการที่หลบแดดฝน

(Climate and the Need for Shelter)

โตด้า	ปัจจัยทางภูมิอากาศและความต้องการที่หลบแดดฝน	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไท เวียดนาม	1. ดินแดนสิบสองจุไท ตั้งอยู่ตอนเหนือของเวียดนาม ใกล้กับอาณาเขตของจีน รวมทั้งแวดล้อมไปด้วยภูเขาและป่าไม้ จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็น	1.1 เรือนมีหลังคาทรงกระดองเต่า โค้งคลุมเป็นกระโจม จนปิดผนังเพื่อป้องกันอากาศหนาวเย็นเล็ดลอดเข้าสู่ตัวเรือน 1.2 มีเตาไฟ ภายในเรือน นอกจากให้แสงสว่างในยามค่ำคืนแล้ว ยังให้ความอบอุ่นเมื่อคราวที่อากาศหนาวเย็น
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	1. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี ตั้งอยู่ตอนมาทางใต้ของไทย มีสภาพภูมิอากาศอบอุ่น และค่อนข้างร้อนในหน้าร้อน	1.1 เรือนโตด้าแบบดั้งเดิมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก - อากาศไม่ถ่ายเท และระยะความสูงของซื่อที่ต่ำเกินไป ทำให้ต้องก้มศีรษะเมื่อเวลาเดินเข้าออก (ทรัพย์ ใจทน, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2539) - ภายในเรือนค่อนข้างมืด จนต้องชักดับหลังคาบางดับขึ้น เพื่อให้เป็นช่องแสงและระบายอากาศ (แล ชื่นฤทัย, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2539) ถึงแม้ว่าเรือนแบบเดิมจะมีซื่อที่ไม่ร้อนและอบอุ่นดีเมื่อนานานากก็ตาม (ทรัพย์ ใจทน, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2539) รูปทรงและหลังคาของเรือนโตด้า บ้านแม่ประจันต์ จึงเปลี่ยนไปเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย เช่น หลังคาไม้โค้งคลุมต่ำจนปิดผนัง ทำให้สามารถระบายอากาศได้สะดวก รวมไปถึงการเจาะช่องหน้าต่างต่าง เป็นต้น 1.2 แยกเตาไฟหรือครัวไฟออกจากส่วนนอนและพักผ่อน เพราะเตาไฟภายในเรือนแทบจะไม่ได้ใช้ ให้ความอบอุ่นในหน้าหนาวเลย (เวียน สุกใส, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2539)

1.3 วัสดุ การก่อสร้าง และเทคโนโลยี
(Materials, Construction and Technology)

โตด้า	ปัจจัย วัสดุ วิธีการก่อสร้าง และเทคโนโลยี	ผลกระทบต่อลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไท เวียดนาม	1. เทคโนโลยีและวิธีการก่อสร้างอยู่ในระดับขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากเส้นทางการค้าและความเจริญ รวมทั้งวัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือนก็เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น	<p>1.1 เรือนไม้ไผ่หรือเรือนไม้ไผ่ผสมไม้จริง หลังคามุงด้วยหญ้าคา</p> <p>1.2 ด้วยข้อจำกัดของหญ้าคา ที่ใช้มุงหลังคาที่อาจรั่วได้ เมื่อฝนตก มีผลทำให้</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลังคามีความลาดชันสูง - ทำหลังคาด้านสกัดเป็นรูปโค้ง เพื่อให้เมื่อมุงหลังคาด้วยหญ้าคาแล้ว มีนหลังคาด้านสกัดและด้านยาว เป็นผืนเดียวกัน ไม่ทำให้เกิดรอยต่อ <p>(วิวัฒน์ เตมียพันธ์, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2540)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อต้องขยายเรือน การต่อผืนหลังคาเดิมออกไปเป็นผืนเดียวกันจะสามารถกันฝนรั่วได้ดีกว่าการขยายเรือนแบบเรือน 2 หลังคาชนกัน ทำให้เรือนโตด้าซึ่งเป็นครอบครัวขยาย มีลักษณะเป็นเรือนยาวหลายห้อง (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2540)
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	1. เมื่อแรกตั้งบ้านเรือนในประเทศไทย ชาวโตด้า ดำรงชีพด้วยการทำการเกษตรแบบยังชีพ วัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างเรือน จึงเป็นวัสดุที่หาได้ท้องถิ่น โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับคุณสมบัติของไม้ ด้วยวิธีการก่อสร้างและเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน	<p>1. เป็นเรือนชนิดเครื่องผูกผสมไม้จริง กล่าวคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม้จริง ใช้ในส่วนประกอบที่ต้องการความแข็งแรงเป็นพิเศษ เช่น เสา, จันทัน, ออกไก่, เสาตึบ ฯลฯ ด้วยการใช้ไม้ทั้งต้นแล้วตากด้วยมือเป็นไม้กลมหรือเหลี่ยม - ไม้ไผ่ เนื่องจากหาได้ง่ายใช้ในส่วนประกอบที่ไม่ต้องการความแข็งแรงมาก เช่น พื้น, ผนัง, ประตู ฯลฯ - ไม้รวก ใช้ในส่วนประกอบที่ต้องการ

โตดำ	ปัจจัย วัสดุ วิธีการก่อสร้าง และ เทคโนโลยี	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
		<p>ความยาวเป็นพิเศษหรือต้องการให้ตัดโค้งงอได้ เช่น กวางตุ้ง, ไม้ไซวาเปีย กลอน ฯลฯ</p> <p>ด้วยการยึดส่วนประกอบต่างๆ ด้วยการเข้าลิ้นหรือมัดด้วยหวาย</p>
	<p>2. เมื่อป่าภายในหมู่บ้าน, นอกหมู่บ้าน และริมห้วยแม่ประจันต์ อันเป็นแหล่งสำคัญของวัสดุที่นำมาใช้สร้างเรือน ถูกหักล้าง ตากพง เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร จนกระทั่งทำให้ไม้ไผ่ ไม้รวก หวาย และหญ้าคา เริ่มกลายเป็นสิ่งหายาก</p> <p>พร้อมไปกับการเริ่มเปิดรับสังคมและวัฒนธรรมจากภายนอก รวมทั้งการที่ช่างภายในหมู่บ้านออกไปรับจ้างและเรียนรู้วิธีการสร้างเรือนจากช่างคนไทยเมืองเพชรบุรี ตลอดจนการย้ายเข้ามาอาศัยและทำงานในหมู่บ้านของช่างคนไทยภายหลังการแต่งงานกับหญิงโตดำในหมู่บ้าน (ไกร คำนวน, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2539)</p>	<p>2. วัสดุและเทคโนโลยีที่ใช้ในการสร้างเรือนเปลี่ยนไป ตามอิทธิพลของท้องถิ่น เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างและวัสดุที่ใช้สร้างเรือนเปลี่ยนจากการผสมระหว่างไม้รวก ไม้ไผ่ และไม้จริง มาเป็นไม้จริงล้วน เนื่องจากมีความแข็งแรงมากกว่า ประกอบกับมีเครื่องมือสมัยใหม่ที่นำมาจำหน่ายมาใช้ทำเป็นส่วนประกอบต่างๆ ของเรือนได้ตั้งแต่เสา โครงสร้างหลังคา พื้น ผนัง ฯลฯ และประการสุดท้าย เรือนไม้ไผ่มุงหญ้าคา (เรือนเครื่องผูก) มีลักษณะเป็นเรือนชั่วคราว โดยเจ้าของเรือนมักมีอุดมคติว่าจะต้องพยายามสร้างเรือนถาวร ซึ่งทำด้วยไม้จริงให้จงได้ (ศรีศักร วัลติโก ตม, 2538 : 31) - วัสดุมุงหลังคา เปลี่ยนมาใช้กระเบื้องดินเผาและสังกะสี เนื่องจาก <ul style="list-style-type: none"> • หญ้าคาหายาก รวมทั้งต้องเปลี่ยนและซ่อมหลังคาเป็นประจำเกือบทุกปี • ทำให้ความลาดชันของมื่นหลังคาลดลงสามารถคลุมพื้นที่ใช้สอยได้กว้างขึ้น • มีความคงทน สะดวกในการซื้อหาและซ่อมแซม • ให้อิสรภาพในการต่อเติม • เหมาะสมกับโครงสร้างไม้จริง

โหนด	ปัจจัย วัสดุ วิธีการก่อสร้าง และเทคโนโลยี	ผลกระทบลักษณะบ้านและเรือน
		- ใช้ตะปู ยึดส่วนประกอบต่างๆ ของเรือนเข้าด้วยกัน ฯลฯ
	3. เมื่อระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการภายในหมู่บ้าน มีการพัฒนาในระดับที่มีความสะดวกสบาย และรวดเร็วต่อการรับข่าวสารสมัยใหม่ ทำให้ชาวบ้านเปิดรับวัสดุและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการสร้างเรือน	3. เรือนเปลี่ยนไปเป็นชนิดที่รับอิทธิพลจากส่วนกลาง ที่ใช้โครงสร้างระบบเสาคานคอนกรีตเสริมเหล็ก ผันกิ่งก่ออิฐฉาบปูนทาสีและหลังคากระเบื้องซีเมนต์โมเนีย

2. ปัจจัยทางสังคม

2.1 สถานะทางเศรษฐกิจ (Economics)

โหนด	ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ผลกระทบลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไทย เวียดนาม	1. มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองด้วยการทำเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ ทั้งการปลูกข้าวและทำไร่ โดยอาศัยธรรมชาติและการพึ่งพาแรงงานจากคนและสัตว์ โดยเฉพาะมีการแบ่งจำนวนมีนาตามจำนวนแรงงานภายในเรือน	1.1 หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เพื่อให้เอื้อเป็นปัจจัยในการปลูกข้าวและทำไร่ 1.2 วัสดุที่ใช้ในการสร้างเรือนได้จากธรรมชาติรอบข้าง เช่น ไม้ไผ่ ไม้รวก หญ้าคา ฯลฯ 1.3 เป็นเรือนขยายอยู่รวมกันหลายครอบครัว เพื่อให้ได้จำนวนแรงงานพอเพียง และมีโอกาสได้รับการจัดสรรที่นาที่มากขึ้นตามไปด้วย 1.4 ก่อนการแต่งงาน ฝ่ายชายต้องไปเป็นแรงงานทางเกษตรกรรมที่เรือนฝ่ายหญิง ที่เรียกว่า "อาสา" โดยนอนอยู่ที่ห้องที่ไกลสุดจากเสามีเรือน เมื่อครบกำหนดจะย้ายกลับไปเรือนพ่อแม่ตนพร้อมภรรยา 1.5 มีผู้ไว้เก็บข้าว กินตลอดทั้งปี

โตดำ	ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
<p>ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี</p>	<p>1. เมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้าน ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมแบบเพื่อยังชีพและพึ่งตนเอง ที่อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้ต้องตั้งหมู่บ้านใกล้แหล่งน้ำและป่าไม้ โดยอาศัยแรงงานจากคนและสัตว์เป็นสำคัญ</p> <p>ด้วยเหตุของการปลูกข้าวเป็นหลัก และปลูกพืชไร่เพื่อการยังชีพ ช่วงเดือน 4-5 ซึ่งเป็นช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวเพื่อรอการเริ่มต้นฤดูการเพาะปลูกใหม่ ทำให้ชาวโตดำว่างเว้นจากงานนาไร่ เกิดเป็นช่วงเวลาของความสนุกสนานรื่นเริงของหนุ่มสาวที่เรียกว่า เทศกาลลานข่วง และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประกอบพิธีเสนผีเรือนของแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้าน</p>	<p>1.1 หมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้ลำห้วยแม่ประจันต์ และล้อมรอบไปด้วยต้นไม้หลายชนิด อันเป็นที่มาของวัสดุในการสร้างเรือน เช่น ไม้ รวก หนุ่กา คือ เป็นต้น</p> <p>1.2 ภายใต้ชายคาของหลังคาเรือนแบบดั้งเดิมที่คลุมลงมา นั้น ส่วนหนึ่งจะใช้เป็นที่ตั้งของครกกระเดื่องที่ใช้ตำข้าวเก็บลือ เกวียน และเก็บข้าว (สุลิต, 2519 : 146)</p> <p>1.3 พื้นที่ส่วนกว้างใช้เป็นที่นอนของลูกเขยและลูกสาวระหว่างการ “อาสา”</p> <p>1.4 ภายในเขตบริเวณบ้านแต่ละหลัง จะมีที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทาน และมีที่ขังสัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ วัว ควาย ตลอดจนมีลานกว้างที่ใช้เพื่อการตากข้าว นวดข้าว และเป็นลานข่วงของหนุ่มสาวภายหลังจากการเสร็จภารกิจแรงงาน (สุลิต, 2519 : 146)</p> <p>1.5 มีลานนวดข้าวภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีหลายลานแยกไปตามกลุ่มของเรือนที่มีการสืบสกุลจากบรรพบุรุษเดียวกัน และเมื่อพ้นจากฤดูการเก็บเกี่ยว ลานนวดข้าวไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร จึงใช้เป็นลานข่วงในเทศกาลลานข่วงของหนุ่มสาว ได้มาสนุกสนานรื่นเริงกัน</p> <p>1.6 มีอยู่ไว้เก็บข้าว เพื่อกินตลอดทั้งปี</p>
	<p>2. เมื่อชาวบ้านหันมาทำการเกษตรเพื่อจำหน่าย การปลูกพืชไร่ เช่น มะนาว กล้วย ถั่ว มะเขือ ฯลฯ ได้รับความนิยม เพราะเป็นที่มาของรายได้ ทำให้คนในคุ้มล่าง (หมู่ 9) ที่มีพื้นที่การเกษตรเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ มีสถานะทางเศรษฐกิจที่</p>	<p>2.1 ผังหมู่บ้านปัจจุบันประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียน - หอกระจายข่าว - บิมน้ำมัน - ประปาหมู่บ้าน - โรงเรียนข่าว

โตดำ	ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	สูงกว่า คนในคุ่มกลาง (หมู่ 1) และคุ่มบน (หมู่ 6) (อรุณ อ่วมเครือ, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2539) พร้อมๆ ไปด้วยการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เข้าสู่หมู่บ้าน เช่น ถนน กระแสไฟฟ้า โรงเรียน ฯลฯ ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสในการ รับข่าวสารใหม่ๆ และมีรายได้เพียงพอที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตตนให้ดีขึ้น	- ร้านค้า - ตลาดนัด ฯลฯ 2.2 เรือนโตดำแบบดั้งเดิมถูกรื้อ เพื่อปรับปรุงหรือสร้างใหม่ ตามลักษณะเรือนท้องถิ่นที่เป็นสิ่งแปลกใหม่ สะดวกสบาย และน่าภาคภูมิใจ จนกระทั่งกลายเป็น เรือนตามอิทธิพลส่วนกลางที่ทันสมัย และสะดวกสบายยิ่งกว่า ที่คนมีสถานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นที่จะสร้างได้ และเป็นเหตุผลที่คุ่มล่าง (หมู่ 9) มีเรือนชนิดที่ ได้รับอิทธิพลจากส่วนกลางมากกว่า ในคุ่มกลาง (หมู่ 1) และคุ่มบน (หมู่ 6)

2.2 ลักษณะการป้องกันภัยอันตรายจากคนและสัตว์

โตดำ	ปัจจัยการป้องกันภัยอันตราย จากคนและสัตว์	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองโท เวียด นาม	1. หมู่บ้านตั้งอยู่โดดเดี่ยวท่ามกลางภูเขา และป่าไม้ ห่างไกลจากชุมชนและเส้นทางการค้า จึงรวมกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อป้องกันภัยจากสัตว์ร้ายและข้าศึกศัตรู	1.1 เรือนพักอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มก้อน แยกออกจากเรือกสวนไร่นาเรียงรายไปตามเชิงเขา 1.2 สร้างเรือนเป็นเรือนยาวหลายห้อง รวมกันอยู่หลายครอบครัว
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ. เพชรบุรี	1. ดินแดนสยามมิใช่ถิ่นฐานดั้งเดิมของโตดำ ทำให้ชาวโตดำที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในอดีตรักในพวกพ้อง และเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น แยกตัวออกจากคนไทย (สยาม)	1.1 แยกเรือนออกจากเรือกสวนไร่นา เพื่อสร้างความปลอดภัยเฉพาะกลุ่มของตน (บุญต ฆมนุช, 2538 : 7) 1.2 ทำโครงไม้รวกเหนือผนังเข้าส่วนพักอาศัย เพื่อกันขโมย (ไกรคำนวน, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2539)

2.3 ศาสนาและความเชื่อ (Religion)

ไทดำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
<p>ก. สิบสองจุไท เวียดนาม</p>	<p>1. ชาวไทดำมีความเชื่อแบบนับถือผีขวัญและสิ่งเหนือธรรมชาติ (Animism) (สุมิตร ปิติพัฒน์, 2534 : 47) โดยมีแดนหลวงเป็นเทพเจ้าสูงสุด จึงให้ความเคารพเจ้าเมือง (คนไทดำตระกูลล่อคำ) เพราะเชื่อว่าผีเชื่อสลายมาจากแดนหลวงที่ถูกส่งลงมาโลกมนุษย์เพื่อเป็นผู้นำ และสามารถติดต่อกับแดนใต้ (Hickey, 1958 : 155 ; Condominas, 1990 : 58)</p> <p>2. มีความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากการเคารพบุคคลที่มาก่อน (Placzek, 1990 : 64) ซึ่งคือการเน้นความกตัญญูกตเวที กล่าวคือ</p> <p>2.1 กตัญญูต่อบรรพชนผู้ก่อตั้งบ้านหรือเมือง ที่ต้องมีการเซ่นไหว้เป็นประจำทุกปี</p> <p>2.2 กตัญญูต่อบรรพบุรุษและพ่อแม่ มีการเซ่นไหว้ผีเรือน เกือบทุกปี</p>	<p>1. เจ้าเมือง (ตระกูลล่อคำ) เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการควบคุมการจัดสรรที่ดิน การปกครอง และสังคม (Hickey, 1958 : 193) ผีเรือนของชนชั้นเจ้า จึงมีอำนาจและยิ่งใหญ่กว่าผีเรือนของสามัญชน ทำให้เมื่อเซ่นผีเรือนประจำปี ชนชั้นเจ้าเซ่นด้วยเนื้อควาย ขณะที่คนสามัญเซ่นด้วยเนื้อหมู</p> <p>2. จากความเชื่อเรื่องความกตัญญูกตเวที สะท้อนลักษณะของผังหมู่บ้านและเรือนดังนี้คือ</p> <p>2.1 ทุกหมู่บ้านมีศาลผีบ้าน ซึ่งใช้ก้อนหินเป็นสัญลักษณ์แทนผีบ้าน (Hickey, 1958 : 147) และมักจะทำวงไถ่ล้อมไม้ใหญ่</p> <p>2.2 ภายในเรือนมีเสามีเรือน อันเป็นที่อยู่ของผีค้ำหรือผีบรรพบุรุษทางสายบิดา และเป็นที่อยู่ของขวัญของเจ้าของเรือน โดยมีผีค้ำเป็นผู้รักษา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2534 : 3) พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งเสามี เรียกว่าห้องผีเรือน และเพื่อแสดงความเคารพและกตัญญูต่อบรรพบุรุษและพ่อแม่ ทำให้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องหันหัวนอน ซึ่งถือว่าเป็นที่อยู่ของขวัญหัวที่สำคัญที่สุดไปในทิศของเสามีเรือนเสมอ

โตคำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>2.3 กตัญญูต่อเต่า จากนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบมาว่า ทำให้มนุษย์พ้นจากคำสาปของแกน และสอนให้มนุษย์สร้างเรือนตามแบบกระดองเต่า</p> <p>2.4 กตัญญูต่อผักกูด จากนิทานพื้นบ้านที่ผักกูดแตกยอดให้ลูกหลานโตคำได้เก็บมาให้ปู่ย่าที่ตนรักกิน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเสาต้นแรกด้านหน้าของเรือนที่จะไม่เกิดการต่อเติม เพื่อให้เวลานอนหัวจะชี้ไปที่เลาผีเรือนเสมอ ทำให้เมื่อต้องขยายเรือนจะขยายไปตามยาวทางด้านหลังเกิดเป็นเรือนยาวหลายห้อง - ห้องผีเรือน เป็นบริเวณศักดิ์สิทธิ์ที่คนภายนอกหรือต่างสกุลละเมิดเข้ามาไม่ได้ ด้วยการกั้นด้วยผนังเตี้ย แสดงถึงเขตหวงห้าม และไม่ใช้หลับนอน - ผู้ที่จะนอนใกล้ห้องผีเรือนได้จะต้องเป็นผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว (ผู้ชาย) เท่านั้น และเรียงลำดับการนอนตามลำดับตามอาวุโส โดยถือสายลูกชายคนโตเป็นหลัก - อยู่รวมกันเป็นครอบครัวขยาย และตั้งเรือนรวมกันเป็นกลุ่มตามสายสกุลของบิดาเพื่อประโยชน์ในการประกอบพิธีเสนผีเรือนรวมกัน <p>2.3 หลังคาของเรือนเป็นทรงโค้งคลุมตัวกระดองเต่าไว้เหนือเสาเอกเพื่อเป็นอุกฤษในการสร้างเรือน</p> <p>2.4 นำเอาลักษณะของผักกูดที่เรียกว่า “ขอกูด” ขึ้นไปติดเป็นสัญลักษณ์ประดับไว้บนหลังคาเหนือจั่ว</p>
	<p>3. เชื่อว่าเรือนต้องมีเสาหลักที่เสมือนเมืองต้องมีหลักเมือง</p>	<p>3. ภายในเรือนมีเสาคำคัญที่เรียกว่าเสาแฮกหรือเสาเอก เป็นเสาที่ถูกยกขึ้นเป็นเสาแรกเมื่อสร้างเรือนด้วยความระมัดระวังเพื่อความผาสุกในครอบครัว และต้องประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ รวมทั้งยอดของเสาแฮกจะแขวนสิ่งที่น่าสนใจซึ่งความโชคดี และให้แคล้วคลาดจากสิ่งชั่วร้าย (Dang Nghiem Van, 1990 : 76)</p>

โตคำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>4. เต่าไฟมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง และเต่าไฟที่อยู่ใกล้เสาเอกเป็นที่สิงสถิตย์ของสายตระกูลผู้หญิง (the Matrilineal Clan)</p> <p>5. เมื่อคนตายแล้ว ขวัญจะแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งไปอาศัยตามป่าเขา กลุ่มที่สองไปอาศัย ณ ดินแดนหลังความตาย และกลุ่มที่สามไปอาศัยอยู่กับลูกหลาน ณ ตำแหน่งเสาผีเรือน (Terwiel, 1980 : 167) ทำให้ระหว่างงานศพ หมอบอกทางจะสวดเพื่อบอกหนทางสู่ดินแดนหลังความตาย (Terwiel, 1980 : 167) ซึ่งจะอยู่ในชั้นไหนขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคม เช่น ชนชั้นเจ้า, ชนชั้นสามัญชน</p>	<p>4. ผู้ที่ยกเสาเอกคือ พี่ชายหรือน้องชายภรรยาเจ้าของเรือน และแขวนปลัดขิกไว้เหนือเสาเอกเพื่อความปรารถนาให้มีครอบครัวขนาดใหญ่</p> <p>5. จากความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิด</p> <p>5.1 ภายในเรือนแต่ละหลังจะแขวน “ไต้ยา” ที่แทนขวัญของแต่ละคน ไว้ที่เสาผีเรือนเพื่อให้ผีเรือนคุ้มครอง ให้อยู่เย็นเป็นสุข “ไต้ยา” จะถูกทำขึ้น เมื่อเกิดและจะถูกเผาเมื่อตาย</p> <p>5.2 เหนือเสาผีเรือน มีเสาดังหรือที่เรียกว่า “เสาหลัง” ทำด้วยไม้ไผ่ให้เป็นทางลงของขวัญ ของบรรพบุรุษและพ่อแม่ (ทวีสว่างปัญญากร, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2539)</p> <p>5.3 มีป่าเขี้ยวหรือป่าช้า เพื่อใช้ในการประกอบพิธีเผาศพและเซ่นด้วยสัตว์เลี้ยง เพื่อให้เป็นพาหนะไปสู่ดินแดนหลังความตาย โดยมีหมอบอกทางเป็นผู้บอกทาง</p>
<p>ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี</p>	<p>ยังคงสืบทอดความเชื่อต่างๆ จากสิบสองจุไท เพราะไม่รู้จักความเชื่อถือทางพุทธศาสนา โดยกลัวว่าจะผิดผีเดิมซึ่งอาจทำให้เกิดภัยพิบัติและเจ็บไข้ได้ป่วยได้ (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 23) และยังสืบทอดความเชื่อต่างๆ ไว้ดังนี้คือ</p> <p>1. ความเชื่อในลัทธิบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ (Ancestor Workshop) ซึ่งเป็นที่มาของพิธีกรรมต่างๆ อันได้แก่</p> <p>ก. พิธีเสนผีเรือน “เสน” หมายถึง เช่น หรือสังเวช “เรือน” หมายถึง ผีเรือนคือผู้ที่ตายไปแล้ว และอยู่ในสิ่งเดียวกัน (สุ</p>	<p>สืบทอดลักษณะของเรือนและผังบริเวณหมู่บ้าน แบบดั้งเดิมจากสิบสองจุไท เวียดนาม ดังนี้คือ</p> <p>1.1 มีเสาผีเรือน คือ เสาต้นแรกด้านหัวนอนที่ติดกับกว้าน ห้องผีเรือน คือ พื้นที่ที่ใช้ประกอบพิธีเสนผีเรือน และทำปัดตง ไม่ใช่เป็นห้องนอน และระวางมิให้บุคคลภายนอกซึ่งไม่ได้รับอนุญาตเข้าไป ถ้าเผลอเข้าไปโดยเจ้าของบ้านมิได้บอกกล่าวผีเรือนก่อน ถือว่าเป็นการผิดผี เจ้าของเรือนอาจจะได้รับเคราะห์ และจะต้องทำพิธีเสียผีหรือทำพิธีขอขมา (บุญล ชมภูนิช, 2538 : 88) ห้องผีเรือนแบ่งได้</p>

โตคำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>มิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 58) และต้องตายดี ไม่ใช่ตายเพราะอุบัติเหตุหรือตายท้องกลม (นฤต ชมภูนิช, 2538 : 87) หลังจากเผาศพแล้วจะมีพิธีเรียกผีขึ้นบ้าน พิธีเสนผีเรือนนิยมทำกันเป็นประจำทุกปี หรือ 2-3 ปีครั้ง อันเป็นระยะที่หมู่ที่เลี้ยงไว้ใหญ่พอที่จะเลี้ยงแขกที่มีจำนวนมากได้ (นฤต ชมภูนิช, 2538 : 87) เสนผีเรือนมี 2 ประเภท คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสนผีเรือนชั้นผู้น้อย คือ การเสนผีเรือนของคนโตคำตระกูล (สิง) รุ, วี, กา, กวาง, เรือง, ลอ (น้อย) แลง ตอง โดยจะเสนผีเรือนด้วยเนื้อหมู ผู้ประกอบพิธีเสนจะต้องเป็นหมอชั้นผู้น้อย และการเสนจะต้องให้กินข้าวก่อนกินเหล้า (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 57) - เสนผีเรือนชั้นผู้ท้าว คือ การเสนผีเรือนของคนโตคำตระกูลลอค้า โดยการเสนผีเรือนด้วยเนื้อวัวหรือควาย แต่ในปัจจุบันใช้หมูแทนได้ ผู้ประกอบพิธีต้องเป็นหมอผู้ท้าวเท่านั้น และการเสนจะให้ผีเรือนกินเหล้าก่อนกินข้าว (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 57) <p>โดยการเสนผีเรือนนอกจากจะเป็นการระลึกถึงคุณของพ่อแม่และบรรพบุรุษแล้ว ยังเป็นการทำให้พ่อแม่และบรรพบุรุษอยู่ดีกินดีในอีกโลกหนึ่ง เพื่อว่าผู้อยู่จะได้ไม่เดือดร้อนและทำมาหากินได้ผลดี (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 63)</p>	<p>เป็น 2 แบบ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ห้องผีเรือนชั้นผู้น้อย เสนผีเรือนจะอยู่ในส่วนพักอาศัย ห้องผีเรือน หรือกะล่อห้อง คือ ช่วงเสาแรกที่ติดกับกว้านอยู่ในส่วนพักอาศัย และเจาะช่องที่ผนังใกล้ เสนผีเรือน เพื่อใช้เป็นช่องให้อาหารผีเรือนในระหว่างการเสนผีเรือน - ห้องผีเรือนชั้นผู้ท้าว เสนผีเรือนอยู่ในส่วนกว้าน ห้องผีเรือนจึงคือกว้านและจะเจาะพื้นบริเวณที่ใกล้เสามีเรือน เพื่อใช้เป็นช่องให้อาหารผีเรือนระหว่างการเสนผีเรือน <p>เหตุที่ตำแหน่งของเสามีเรือนของชั้นผู้น้อยและผู้ท้าวแตกต่างกันนั้น อาจจะ เป็นเพราะว่ามีเรือนชั้นผู้ท้าวมีอำนาจสูง ไม่ถูกรบกวนได้ง่าย เพราะจาก สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ (2521 : 79) กล่าวว่า ผู้ท้าวจะเข้าไปห้องผีเรือนของผู้น้อยไม่ได้ เพราะผีเรือนที่อยู่ที่นั่นจะกลัวจนหนีไป ทำให้เจ้าของเรือนเจ็บป่วยได้ และขณะเดียวกันการเสนผีเรือนของชั้นผู้ท้าวทำพิธีใหญ่โตและหรูหราว่าชั้นผู้น้อย (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 22) จึงต้องการห้องผีเรือนเฉพาะที่แยกออกมาจากส่วนพักอาศัย และมีขนาดใหญ่กว่าด้วย เพราะมีท้าวเป็นผีใหญ่จำเป็นต้องมีห้องเฉพาะ (ภูมิ สุกใส, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2539)</p> <p>ผู้ที่จะนอนใกล้ห้องผีเรือนได้ คือ เจ้าของเรือนซึ่งก็คือพ่อนั่นเอง แต่ถ้าในกรณีที่มีฝ่ายชาย ย้ายไปอยู่เรือนของฝ่ายหญิง เนื่องจากพ่อแม่ฝ่ายหญิงไม่มีลูกชายสืบ</p>

โตดำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>ข. การทำปัดตง เป็นการจัดของกินให้พ่อแม่และบรรพบุรุษเหมือนกับตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยนำไปวางไว้ที่มุมห้องมีเรือนตระกูลชั้นผู้น้อยจะทำทุก 10 วัน ตระกูลชั้นผู้ท้าวจะทำทุก 5 วัน (สุมิตร ปีติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 64) ตามคติการนับวันของโตดำที่มีแค่ 10 วัน คือ มือกัด มือขด มือฮวง มือเต่า มือกำ มือกั๊บ มือฮับ มือฮาย มือเม็งหรือมิง มือเป็กหรือปีก (สุมิตร ปีติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 83, มั่งง ชื่นฤทัย, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2539)</p> <p>ค. พิธีเสนตั้งบัง เรือนใดที่มีพ่อหรือปู่เป็นผู้มีเวทย์มนต์หรือที่เรียกว่า มด สามารถรักษาไข้ ถอนพิษ ถอนคุณ ด้วยเวทย์มนต์ได้ เมื่อผู้นั้นตายไปแล้วลูกหลานจะอัญเชิญให้มาเป็นผีเรือน จะต้องจัดห้องให้อยู่ในแยกเฉพาะต่างหากจากผีบรรพบุรุษธรรมดา แต่อยู่ในห้องผีเรือนเดียวกัน และจะเล่นในวันเดียวกันกับการเล่นผีเรือนธรรมดา แต่เครื่องเซ่นต่างกัน (นุกูล ชมภูนิช, 2538 : 103)</p>	<p>สกุล ฝ่ายชายจะเอาผีเรือนของตนขึ้นเรือนฝ่ายหญิงไม่ได้ จึงต้องมีศาลผีเรือนฝ่ายชายอยู่นอกเรือน โดยการทำปัดตง จะทำสลับกัน คือ เลี้ยงผีเรือนฝ่ายหญิง 3 ครั้ง แล้วเลี้ยงผีเรือนฝ่ายชาย 3 ครั้ง สลับกันไปมา ส่วนการเล่นผีเรือนจะทำในวันเดียวกัน แต่เลี้ยงผีเรือนฝ่ายชายเหมือนเลี้ยงเจ้า</p> <p>1.2 เมื่อจะมุงหลังคา จะมุงจากหลังคาผืนที่อยู่ด้านหัวนอนก่อนเสมอ</p> <p>1.3 เรือนทุกหลังจะต้องมีห้องมีมด ไม่ว่าจะมุงด้วยไม้อ่างเป็นมีมดหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นเรือนชั้นผู้ท้าว (ภูมิ สุกใส, สัมภาษณ์, 14 เมษายน 2539) เนื่องจากเวลาเล่นผีเรือนจะต้องบอกกล่าวมีมดด้วย ห้องมีมด จะอยู่ด้านหัวนอนด้านที่ติดกับชาน ถ้าเรือนหลังไหนไม่มีมีมดจะมีร่มเล็กๆ วางไว้ และจะวางพระพุทธรูปมิได้</p>

โตดำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>2. ความเชื่อที่เกี่ยวกับขวัญที่คนอาจเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ ถ้าขวัญกระเจิงหรือไม่อยู่ในภาวะสมดุล ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ เช่น เสนผีขึ้นเสื่อหรือเสนแก่เคราะห์, เสนหับมด, เสนเตียงหรือเสนผีน้อยจ้อย, เสนผ่าเกือก และตามขวัญผู้ป่วย</p>	<p>2. แขนงสัญลักษณ์แทนขวัญของแต่ละคนในเรือนไว้ที่เสามีเรือน เพื่อให้มีเรือนปกปักรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ</p>
	<p>3. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับความตาย ได้แก่ ประเพณีการเผาศพ มักจะนิยมตั้งศพไว้ที่เรือน 1 คืน โดยหันปลายเท้าไปทางทิศเหนือและอยู่ตรงแนวชื่อ ถ้าเป็นผู้ชาย ตรงแนวชื่อห้องผีเรือน, ผู้หญิง ตรงแนวชื่อของเสาเอก (ไกร คำนวน, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2539) ขณะเผาศพที่ป่าช้า เขยกกหรือผู้บอกทางจะอ่านหนังสือภาษาไทดำบอกทางกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของตน คือ เมืองแกลง ซึ่งเปรียบเสมือนเมืองฟ้าเมืองสวรรค์ สำหรับผู้ตาย (นุกูล ชมภูนิช, 2538: 142) และเชื่อว่าผู้น้อยจะถึงแค่ "ต๋าดอย" หรือ ดินดอยเท่านั้น ส่วนผู้ท้าวจะได้ขึ้นถึงเรือนพานหลวงหรือเรือนพานน้อย ซึ่งคนธรรมดาจะขึ้นไปเที่ยวที่เรือนพานได้ แต่ต้องกลับมาอยู่ที่ต๋าดอย ดังนั้น เวลาทำเสนเรือนผู้ท้าวจึงต้องให้มีเรือนผู้ท้าวกินเหล้าก่อนกินข้าว แต่ถ้าเป็นผู้น้อยต้องเช่นด้วยข้าวก่อนเช่นด้วยเหล้าเพื่อไม่ให้ผู้น้อยไปมาเกาะกระรานบนสวรรค์ (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 56-57)</p>	<p>3.1 มีป่าช้าเพื่อใช้ประกอบพิธีเผาศพ และบอกทางกลับไปสู่เมืองแกลงอยู่ โดยหันปลายเท้าของศพไปทางทิศเหนือเพื่อว่าเวลาลุกขึ้นจะได้เดินขึ้นเหนือกลับไปยังบ้านเกิดเมืองนอนของตนได้</p>
	<p>4. และยังมีความเชื่ออื่นๆ ที่เชื่อว่าเป็นความเชื่อดั้งเดิมจากสิบสองจุไทย</p>	<p>4. จากความเชื่ออื่นๆ ทำให้เกิด</p>

โตคำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>4.1 มีมีเตาไฟ ทำให้ห้ามข้ามแม่เตาไฟ เพราะจะทำให้เดือดร้อน (เรไร สิบสอง และคณะ, 2537 : 46) และถ้าอยู่ใกล้เสา แยก เสาแยกและเตาไฟจะเป็นที่สิ่งสถิตย ตระกูลของฝ่ายหญิง</p> <p>4.2 มีมีกะล่อมข้าว ชาวโตคำจึงมีค้ำ ลอนให้กราบไหว้บูชามีกะล่อมข้าว เรไร สิบสอง, และคณะ 2537 : 46)</p> <p>4.3 มีเสาเอกเป็นเสาหลักของเรือน</p>	<p>4.1 เตาไฟเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเตาไฟไม่เสร็จ ถือว่าเรือนไม่เสร็จ (เวียน สุกใส, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2539) และในพิธี ขึ้นบ้านใหม่จะต้องให้ลุงตาที่เป็นพี่ชาย หรือน้องชายฝ่ายภรรยาเจ้าของเรือนทำการเลือกก่อนหินที่ใช้สำหรับวางหม้อหุงต้มอาหาร หรือที่เรียกว่าแม่เตาไฟ และเป็นผู้นำเอาเชื้อไฟมาวางไว้ในเตาแล้วจุดให้ติดสักพักแล้วจึงดับ (บุญล ชมภูนิช, 2538 : 155)</p> <p>4.2 ยุงข้าวมีลักษณะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นของยุงข้าวสูงกว่าพื้นเรือน - การวางตำแหน่งของยุงข้าวต้องวางอยู่ด้านบนเหนือด้านหัวนอนของเรือน และอยู่ห่างจากเรือนในระยะที่เงาของเรือนไม่ไปทับยุงข้าวได้ - และมูลค่าที่ใช้มุงหลังคาเรือนแล้วจะนำไปใช้มุงหลังคายุงข้าวไม่ได้ <p>4.3 มีเสาเอกหรือเสาเอกเป็นหลักของเรือน เป็นเสาต้นแรกที่ถูกยกขึ้นในการสร้างเรือน เหนือเสาเอกมีงอบ ซึ่งเชื่อว่าทำให้เพื่อกันพญานาคดันเสา (ไกร คำนวน, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2539) ในขณะเดียวกันก็พบว่าตามความเชื่อของคนโตคำ งูคือสัญลักษณ์ของอิตลตรี (Beviet Dang, 1990 : 195) และเหนือเสาเอกยังแขวนข้าวโพด ฟริก ฯลฯ เพื่อให้ยุงดีกินดี เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต</p>

โตคำ	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>4.4 สืบต่อความเชื่อจากนิทานพื้นบ้านที่เต่าและผักกูดมีบุญคุณต่อมนุษย์</p>	<p>4.4 - แขนงเต่าไม้ที่เข้าของเรือนทำขึ้นเองเหนื่อเสาเอก และทำหลังคารูปทรงกระดองเต่า</p> <p>- ยังคงเรียกบ้านลมเหนื่อหน้าจั่วว่าชอกกูด ซึ่งน่าจะมาจากคำว่ากูด ขณะเดียวกัน สมิตร ปิติพัฒน์ (สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2539) ให้คำจำกัดความคำว่า "กูด" มาจากงอ, โค้ง และมักจะสานไม้ไผ่เป็นรูปแพะไปมัดไว้กับชอกกูด เมื่อแรกสร้างเรือน และทิ้งไว้จนผุสลายไปเอง แต่อธิบายไม่ได้ว่าเพราะอะไร (ไกรคำนวน, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2539)</p>
	<p>5. ต่อมาได้พบเห็นการปฏิบัติพิธีกรรมตามลัทธิพุทธศาสนา เช่น บวชเรียน การทำบุญในโอกาสต่างๆ จึงเกิดความสนใจค่อยๆ เรียนรู้และเข้าใจหลักปฏิบัติในทางพุทธศาสนา จึงเกิดความเลื่อมใสและค่อยๆ รับเอาความเชื่อถือและแนวปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแบบไทยภาคกลางมาสร้างหรือเพิ่มเติมเข้าไปในระบบความเชื่อถือเดิมของตน</p> <p>โดยเป็นการปรับพุทธศาสนาให้เข้ากับ ความเชื่อดั้งเดิมที่ให้อิสระในการกินและดื่ม ตลอดจนเหล้าไหโก้นั้น ซึ่งถือเป็นเครื่องเช่นสำคัญที่ขาดไม่ได้ (ฉัตรทิพย์ นาดสุภา และพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 207) และยังคงเป็นการรักษาความเชื่อในการนับถือผีและอื่นๆ ที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นไว้ เพราะโดยรากฐานแล้วกลุ่มชนชาติตระกูลไท มิได้ นับถือศาสนาเพื่อการหลุดพ้นทางโลกุตระ</p>	<p>5.1 ในเรือนชั้นผู้น้อย มีเสาคี่เรือน, เสาเอก และหิ้งผีมืด รวมอยู่ภายในห้องมีเรือนที่สามารถใช้เป็นห้องนอนของลูกสาวได้ แต่ต้องหันหัวเวลานอนขึ้นไปที่เสาคี่เรือน และหิ้งผีมืด ใช่วางพระพุทธรูปได้ถ้าภายในเรือนนั้น ไม่มีผีมืดอาศัยอยู่</p> <p>5.2 เหนือเสาเอก ยังคงแขวน งอบ พริก ข้าวโพด และติดยันต์ ตามความเชื่อของคนไทยภาคกลาง แต่ไม่มีเต่าไม้</p> <p>5.3 ไม่มีชอกกูดเหนื่อหน้าจั่วหลังคา</p> <p>5.4 มีศาลพระภูมิภายในบริเวณบ้าน อันเป็นความเชื่อที่มาพร้อมกับพุทธศาสนา (ฉัตรทิพย์ นาดสุภา และพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 210) และเชื่อว่าพระภูมิเทวดาเป็นเทพบนสวรรค์ในคติฮินดู-พุทธ ที่ช่วยคุ้มครองให้ความร่มเย็นและความ เป็นมงคลแก่ผู้คนในเรือนครอบครัว (ศรีศักดิ์ วิลลิตาคม, 2538 : 39)</p> <p>5.5 ป่าเขี้ยว ภายในหมู่บ้านปัจจุบันไม่ได้</p>

โหนด	ปัจจัยทางศาสนาและความเชื่อ	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>หากแต่เป็นการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทาง “ศาสนา” เพื่อเกื้อชีวิตในโลกนี้ (ฉัตรทิพย์ นาดสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 206-207)</p> <p>เหตุที่พุทธศาสนาเป็นศาสนาของรัฐที่ได้รับการยกย่อง และเห็นว่าเหมาะสมแก่ชุมชนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นภาคกลาง นั่นคือ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เปิดต่อชาติที่มีความเชื่อและภูมิลักษณ์ต่างกัน ผิดกับการนับถือผีที่มีลักษณะโคตรวงศ์และมีลักษณะท้องถิ่นที่ปิดกันพวกตนออกจากพวกอื่น (Condominas, อ้างถึงใน ฉัตรทิพย์ นาดสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 208) และความเชื่อดั้งเดิมที่เคยมีเริ่มจากหาย เช่น ความกตัญญูต่อเต่าและผักกูด พิธีการเผาศพแบบดั้งเดิม เป็นต้น</p>	<p>ใช้ประโยชน์ เนื่องจากชาวบ้านหันไปเผาศพในเมรุมาศที่วัดประจำหมู่บ้าน</p> <p>5.6 มีวัดทางพระพุทธศาสนาประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีลักษณะเหมือนวัดทางพุทธศาสนาในภาคกลางของไทยทั่วไป</p>

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social-Cultural Factors)

3.1 ความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs)

โหนด	ปัจจัยทางความต้องการพื้นฐาน	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไทย เวียดนาม	<p>ความต้องการขั้นพื้นฐานของคนไทยดำในสิบสองจุไทย มีเพียงปัจจัย 4 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งเป็นไปอย่างเรียบง่าย</p>	<p>เรือนพักอาศัยเรียบง่ายเป็นห้องโล่ง แต่รวมพื้นที่ใช้สอยทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งส่วนนอน ห้องมีเรือน รับแขก ครัว และอาหาร และเครื่องเรือนก็มีเพียง เสื้อหมอน ที่ใส่เครื่องมือ, เสื้อผ้า และหม้อไหสำหรับปรุงอาหาร (Hickey, 1958 : 134)</p>
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	<p>เมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน ชาวไทยดำมีความต้องการพื้นฐานเพียงปัจจัย 4 ในการดำรงชีพ เช่น เมื่อครั้งอยู่ที่สิบสองจุไทย</p>	<p>เรือนในอดีตจะเป็นห้องโล่งรวมพื้นที่ใช้สอยทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน และมีเครื่องเรือนเท่าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน</p>

โศดำ	ปัจจัยทางความต้องการพื้นฐาน	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>ต่อเมื่อมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบข่าวสาร ความต้องการขั้นพื้นฐานสมัยใหม่ จึงไม่ได้มีเพียงปัจจัย 4 แต่ผนวกเอาความสะดวกสบายและความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเข้าไปด้วย</p>	<p>เช่นเดียวกับที่สิบสองจุไท</p> <p>เมื่อมีถนนและกระแสไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ประกอบกับเริ่มมีรายได้จากการขายพืชไร่ ชาวบ้านจึงเริ่มซื้อหาเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ทีวี ตู้เย็น พัดลม ฯลฯ และเฟอร์นิเจอร์ เช่น ตู้เสื้อผ้า มาใช้ในครัวเรือน รวมทั้งหันมาใช้เตาแก๊สแทนเตาถ่านและกะบะเตาไฟ พื้นที่โล่งห้องเดียวเช่นในอดีต จึงไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ แยกพื้นที่ใช้สอยในเรือนออกเป็นรับแขกและพักผ่อน, นอน, ครัว กล่าวคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนรับแขก, พักผ่อนและนอน กล่าวคือ ใช้ร่วมกับส่วนนอน กล่าวคือ กลางวันใช้เป็นส่วนรับแขก พักผ่อนดูทีวี และในเวลากลางคืนใช้เป็นส่วนนอน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับวางตู้เสื้อผ้า, ตู้เย็น ฯลฯ - ส่วนครัว แยกออกมาอย่างชัดเจน นอกจากเป็นการแก้ปัญหาเรื่องกลิ่นแล้ว ส่วนครัวเองก็ต้องการพื้นที่ที่มากขึ้น เนื่องจากมีเครื่องเรือนในครัวมากขึ้น เช่น เตาแก๊ส ถังแก๊ส เตาถ่าน ตู้กับข้าว ชั้นวางถ้วยชาม ฯลฯ และใช้เป็นพื้นที่รับประทานอาหารด้วย <p>3. มีสถานที่อำนวยความสะดวกนอกเหนือจากปัจจัย 4 ขึ้นภายในหมู่บ้าน เช่น หอกระจายข่าว ปิมน้ำมัน ร้านค้า โรงสีข้าว ฯลฯ</p>

3.2 ลักษณะครอบครัว (Family)

โหนด	ปัจจัยทางครอบครัว	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
<p>ก. สิบสองจุไท เวียดนาม</p>	<p>มีครอบครัวที่ถือสายตามฝ่ายชายเป็นหลัก (Patrilineal) กล่าวคือ เมื่อหญิงสาวแต่งงานแล้วต้องมานับถือผีตามสามี พร้อมทั้งเปลี่ยนสกุลและย้ายเข้ามาอยู่เรือนสามี (Hickey, 1958 : 51) โดยถือสายลูกชายคนโต กล่าวคือ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตลง ลูกชายคนโตจะเป็นเจ้าของเรือนคนต่อไป หรือเป็นเตี๋ยก๊ก แต่ถ้าอาร์ผู้ชาย (น้องชายพ่อ) ยังอยู่อาร์จะเป็นเตี๋ยก๊กคนต่อไป</p> <p>ก่อนการแต่งงาน ฝ่ายชายต้องไปอาสาที่เรือนของฝ่ายหญิง และหลังจากนั้นจะย้ายกลับมาพร้อมภรรยาอยู่ที่เรือนพ่อแม่ตน กลายเป็นครอบครัวขยายที่เรือนหนึ่งหลังมีคู่สามีภรรยามากกว่า 2 คู่ (เก็ม จ๋อง, 2539) เนื่องจากเป็นครอบครัวขยายเพื่อป้องกันการกัดประเวณี จึงมีข้อห้ามแม้กระทั่งมิให้พ่อมัวและลูกสะใภ้ พี่มัว น้องมัว กับพี่สะใภ้ และน้องสะใภ้ ต้องหลีกกัน และไม่พูดจากัน ถ้าไม่มีความจำเป็น ซึ่งถือว่ามีผีที่ เป็นสิ่งควบคุมไม่ให้เกิดความสัมพันธ์ทางชู้สาวที่เป็นสิ่งผิดศีลธรรมได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 74)</p>	<ol style="list-style-type: none"> เรือนแบ่งกลุ่มตามสายสกุลของบิดา เรียงลำดับการนอนภายในเรือนตามลำดับความอาวุโสจากสามีเรือน โดยถือสายลูกชายคนโตเป็นหลักเริ่มด้วยคู่ของเจ้าของเรือน (พ่อแม่) → คู่ของน้องชายเจ้าของเรือน (อาร์) → คู่ลูกชายคนโตของเจ้าของเรือน → คู่ลูกชายคนที่ 2 ของเจ้าของเรือน → คู่ลูกชายคนโตของอาร์ → ฯลฯ กลายเป็นเรือนยาวหลายห้อง (long house) เนื่องจากเป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยคู่สามี-ภรรยา มากกว่า 2 คู่ เพื่อป้องกันการกัดประเวณี จึงแยกทางขึ้นเรือน, ประตู และเตาไฟ ระหว่างชายและหญิง ตำแหน่งการนอนของฝ่ายชายที่อาสาจะอยู่ห้องที่อยู่ไกลที่สุดจากสามีเรือน
<p>ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี</p>	<p>จากการศึกษาของ มยุรี (วัดแก้ว 2521 : 75) พบว่า การจัดระเบียบของโหนด จ.เพชรบุรี ใช้ระบบเครือญาติ(Kinship Systems)โดยถือเกณฑ์ของผีเดียวกันเป็นสัญลักษณ์ร่วมระบบเครือญาติ เปรียบเสมือนวงกลมวงใหญ่ที่ล้อมสมาชิกของ</p>	<p>เรือนมีการรวมกลุ่มตามสายสกุลของบิดา ผู้ที่จะนอนใกล้สามีเรือนได้ คือ พ่อซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว</p> <p>ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือ ผู้นำเสนผีเรือนแทนพ่อ และทำหน้าที่เลี้ยงดูพ่อแม่ คือ ลูกชายคนที่ออกเรือน</p>

โตดำ	ปัจจัยทางครอบครัว	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>ครอบครัวโตดำไว้โดยรอบ และมีการนับญาติทั้งตามสายโลหิต(Consanguinity) และญาติทางการแต่งงาน (Affinity) เช่น พี่สะใภ้ น้องสะใภ้ ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ฯลฯ โดยยึดหลักของการจัดลำดับตามความอาวุโส (Descent Kinship) ในเรือนหนึ่งๆ ผู้ที่จะสืบมีจากบรรพบุรุษ คือ พ่อบ้าน และเป็นหลักในการประกอบพิธีกรรม เมื่อใดที่พ่อบ้านเสียชีวิต ผู้ที่จะสืบสกุลต่อไป คือ ลูกชายคนใดคนหนึ่ง แต่ถ้าในกรณีที่ไม่มีลูกชาย อาจให้หลานชายมาเป็นผู้ทำพิธีสืบสกุลได้ ในกรณีที่มีลูกชายคนหลายคนนั้นจะต้องดูว่าคนใดเหมาะสมที่จะสืบพิธีนี้ ลูกชายคนโตโดยปกติมักจะแต่งงาน และแยกครอบครัวไปมีเรือนต่างหาก และเป็นผู้ประกอบพิธีของเรือนตน จึงมักใช้ลูกชายคนสุดท้องหรือคนโตก็ตามที่ยังอยู่ในเรือนนั้นเป็นผู้สืบพิธีแทนต่อไป (นฤส ชมภูนิช, 2538 : 88)</p> <p>ในอดีตก่อนการแต่งงานฝ่ายชายจะต้องไปอาสา ที่เรือนของฝ่ายหญิงก่อนในระยะเวลาที่ตกลงกัน เพื่อช่วยเป็นแรงงานในงานเกษตรกรรม ทดแทนคุณ ก่อนที่ลูกสาวจะแยกเรือนย้ายออกไปอยู่กับฝ่ายชายและการอาสานี้อาจจะมาสาเหตุอื่น คือ (นฤส ชมภูนิช, 2538 : 131)</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีที่พ่อแม่มีลูกสาวคนเดียว จำเป็นต้องให้ฝ่ายชายมาอยู่อาสาจนตลอดชีวิตเพื่อรับภาระเลี้ยงดูพ่อแม่ของฝ่ายหญิง และเมื่อเกิดบุตรชาย ก็จะให้หลานชายนั้นเป็นผู้สืบสกุลหรือเป็นผู้ดำเนินการ 	<p>เป็นคนสุดท้าย ซึ่งมักจะเป็นลูกชายคนสุดท้อง เพราะลูกชายคนโตและคนอื่นๆ เมื่อแต่งงานแล้วจะแยกออกไปสร้างเรือนใหม่ และเป็นผู้นำเสนหมีเรือนของตนเองเช่นกัน เกิดเป็นเรือนแบบครอบครัวเดี่ยว ยาวเพียง 3 ห้อง</p> <p>ระหว่างการอาสาในอดีต ฝ่ายชายที่เข้ามาอาสาจะต้องแยกมานอนที่บริเวณครัว และถ้าในกรณีที่ฝ่ายชายต้องเข้ามาอาสาตลอดชีวิตนั้น จะนำมีเรือนของตนขึ้นเรือนฝ่ายหญิงมิได้ ต้องสร้างเรือนเล็กๆ เพื่อเป็นที่อยู่ของมีเรือนพ่อแม่ตนไว้ข้างๆ เรือนของฝ่ายหญิง</p>

โตดำ	ปัจจัยทางครอบครัว	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>เกี่ยวกับการเสนมี่เรือนของเรือนหลังนั้นต่อไป</p> <p>- กรณีที่ลูกสาวคนโตแต่งงาน ฝ่ายหญิงมักให้ฝ่ายชายอาสา เพราะน้องๆ ยังเล็ก อยู่จะอาสาที่ปี แล้วแต่จะตกลงกัน หรือจนกระทั่งน้องชายแต่งงาน และได้สะใภ้เข้าบ้าน ช่วยงานได้ เมื่อนั้นพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะต้องรับภาระสร้างเรือนให้ลูกเขยที่มาอาสา</p> <p>ในอดีตระหว่างการอาสา ฝ่ายชายจะส่งละเมียดฝ่ายหญิงไม่ได้ (สังข์ ไพรสุน, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2539) แต่สมัยต่อมาฝ่ายหญิงและชายอยู่ร่วมกันเสมือนสามีภรรยา ซึ่งสังคมยอมรับในประเพณีนี้ถึงจะมีลูกด้วยกัน ก็ไม่มีตีประเพณี เพราะฝ่ายชายจะเข้ามาอยู่ในเรือนร่วมชายคาเดียวกับเจ้าสาวนั้นได้ไหวมีเรือนและพ่อแม่แล้ว (สุลิ, 2519 : 184)</p> <p>ปัจจุบันไม่นิยมทำอาสา แต่ทดแทนบุญคุณด้วยค่าสินสอดทองหมั้น นอกเสียจากกรณีที่ไม่มีลูกชายสืบสกุลหรือต้องรับภาระเลี้ยงน้องเท่านั้น</p>	

3.3 สถานะของสตรี (Position of Women)

โตดำ	สถานะของสตรี	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไท เวียดนาม	<p>จากลักษณะครอบครัวที่ถือสายฝ่ายชายเป็นหลัก ทำให้ภายในเรือนผู้ชายมีสถานะที่สูงกว่าหญิง (Hickey, 1958 : 151) กล่าวคือ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิต ลูกชายคนคนโตจะเป็นผู้ที่ได้รับที่ดินส่วนใหญ่ของครอบครัวรวมทั้งเป็นเจ้าของเรือนคน</p>	<p>1. ให้ฝ่ายชายและแขกชายขึ้นเรือน และใช้ประตูทางกว่านที่เป็นด้านหน้าของเรือนและมีความสำคัญเนื่องจากเป็นที่ตั้งของเสาผีเรือน ขณะที่ฝ่ายหญิงและแขกหญิง ขึ้นเรือนและใช้ประตูทางขาน อันเป็นด้านหลังของเรือนซึ่งเป็นที่ตั้งของครัว</p>

โตคำ	สถานะของสตรี	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>ต่อไป ส่วนลูกชายคนอื่นๆ จะได้รับส่วนแบ่งของที่ดินที่เหลือเท่าเทียมกัน ส่วนลูกสาวจะไม่ได้รับส่วนแบ่งอะไรเลย เพราะถือว่าเมื่อแต่งงานไปแล้วจะต้องหันไปนับถือผีตามสามี และกลายเป็นคนละคระกุกไปในที่สุด (Hickey, 1958 : 151)</p>	<p>ที่จะถูกเขยิบออกไปเรื่อยๆ เมื่อมีการขายเรือน</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. เมื่อเวลานอนคนโตคำจะหันหัว ซึ่งถือว่ามีขวัญหัวอันเป็นขวัญสูงสุดที่ต้องระวังไม่ให้เสื่อมชีไปที่เขาผีเรือน อันเป็นที่สิงสถิตย์ของผีบรรพบุรุษฝ่ายชาย ขณะที่ปลายเท้าส่วนที่ต่ำที่สุดของร่างกาย ชีไปยังเสาเอกและเตาไฟ อันเป็นที่ทำนบกของผีที่คุ้มครองฝ่ายหญิง 3. ตำแหน่งใกล้เสาผีเรือน ฝ่ายชายหรือสามีเท่านั้นที่จะสามารถนอนใกล้ได้ 4. ห้องนอนของลูกสาวและลูกเขย ระหว่างการอาสาศา จะอยู่ไกลสุดจากตำแหน่งของเสาผีเรือน 5. ลูกสาวที่โตพอจะออกเรือนได้แล้ว จะถูกแยกให้ออกมานอนฝั่งตรงข้ามกับที่นอนของสมาชิกในครอบครัว เพราะถือว่าเมื่อแต่งงานแล้วจะกลายเป็นคนละคระกุกกับครอบครัวเดิม
<p>ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี</p>	<p>จากความเชื่อว่าลูกชายคนโตจะเป็นผู้สืบผีต่อพ่อแม่ ส่วนลูกผู้หญิงสืบผีไม่ได้เพราะหลังจากแต่งงานต้องไปถือผีตามสามี ทำให้ชายยังคงมีสถานะที่สูงกว่าหญิงดังจะเห็นได้จาก ชาวโตคำ จะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว โดยเฉพาะลูกชายคนโตที่จะได้รับการประคบประหงมดูแลเป็นพิเศษเพราะว่าต่อไปลูกชายคนโตจะต้องสืบผีและทำพิธีเสนผีเรือน (สุมิตร ปีติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 85)</p> <p>พ่อแม่จะแบ่งที่ดินให้ลูกชายมากกว่าลูกสาว (เมือง ชื่นฤทัย, สัมภาษณ์, 25</p>	<p>แม้ว่าสถานะของหญิงจะดีกว่าเมื่อครั้งอยู่ที่สิบสองจุไทย แต่ลักษณะของผังหมู่บ้านและเรือนก็ยังแสดงถึงสถานะของหญิงที่ต่ำกว่าชาย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ในอดีตถ้าเรือนของลูกสาวที่ออกเรือนใหม่ จะสร้างใกล้เรือนของพ่อแม่ตน จะสร้างอยู่ได้แค่บริเวณขอบที่ของเรือนพ่อแม่เท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่เหลือมากมายก็ตาม (เมือง ชื่นฤทัย, สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2539) <p>ผู้ที่นอนใกล้เสาผีเรือนได้ คือ บิดาหรือหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชายเท่านั้น แต่ในปัจจุบันลูกสาวก็นอนได้ แต่ห้ามอย่าง</p>

โตคำ	สถานะของสตรี	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>กุมภาพันธ์ 2539)</p> <p>ชาวโตคำ จะทำพิธีศพอย่างใหญ่โตให้กับผู้ตายที่สูงอายุ โดยเฉพาะถ้าเป็นชาย จะมีผู้มาร่วมพิธีมากกว่าผู้ตายที่เป็นหญิง (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 50)</p> <p>เมื่อสามีเสียชีวิต ภรรยาจะต้องเลาะชายผ้าถุง (ตีนซิ่น) ที่เย็บตกแต่งไว้ออกพร้อมทั้งปล่อยผมมวอยู่ที่บันเกล้าไว้อย่างสวยงามออกให้หมด ต่อจากนั้นจึงทำทรงบันเกล้าตกอันเป็นทรงผม สำหรับไว้ทุกข์อยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง ตามแต่จะอาศัยผู้ตายมากน้อยเพียงใด แต่ถ้าผู้ตายเป็นหญิง ผู้ชายไม่ต้องไว้ทุกข์ให้ (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2521 : 50)</p>	<p>เด็ดขาดสำหรับลูกสะใภ้</p> <p>หัวห้วนอนไปที่เสาดิเรือน และหันปลายเท้าไปที่เสาเอก</p>

3.4 ความต้องการความเป็นส่วนตัว (the Need of Privacy)

โตคำ	ความต้องการความเป็นส่วนตัว	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไทย เวียดนาม	คนโตคำให้ความสำคัญกับการมีพื้นที่ส่วนตัวน้อยมาก	ภายในเรือนเป็นห้องโถงใหญ่ที่รวมพื้นที่ใช้สอยทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน โดยไม่มีผนังกัน แม้กระทั่งห้องนอนของแต่ละครอบครัว แต่แยกนอนแต่ละครอบครัวในมุ้งที่ย้อมสีดำและวางบันไดทางขึ้นกับส่วนพักอาศัยตั้งฉากกัน
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	สืบทอดวิถีการดำรงชีวิตจากสิบสองจุไทยที่ไม่เห็นความสำคัญของการมีพื้นที่ส่วนตัว จวบจนได้รับอิทธิพลจากคนไทยสยาม แต่ก็ยังเป็นการผสมผสานที่ยังไม่มีความต้องการความเป็นส่วนตัวมาก	<ol style="list-style-type: none"> เรือนในอดีตทำเป็นห้องโถงที่รวมพื้นที่ทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน โดยไม่มีผนังกัน แต่ส่วนใหญ่เป็นเรือนแบบครอบครัวเดียวที่มีคู่สมรสไม่เกิน 2 คู่ คือ คู่พ่อแม่และคู่ลูกชายคนที่ออกเรือนคนสุดท้าย เรือนชนิดที่ได้รับความนิยมท้องถิ่นสะท้อนความต้องการเป็นส่วนตัว ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนนอน ของลูกชาย, พ่อแม่ที่แก่ชรา

ไทดำ	ความต้องการความเป็นส่วนตัว	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
		<p>หรือคู่ลูกชายและลูกสะใภ้ จะไม่กั้นผนังแยกออกจากส่วนรับแขกและพักผ่อนถ้าต้องการความเป็นส่วนตัวจะกั้นด้วยม่านหรือตู้เสื้อผ้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกสาวที่ยังไม่แต่งงานหรือคู่พ่อแม่ มักจะแยกนอนในห้องมีเรือนที่กั้นผนังเป็นห้องมิดชิด - ไม่มีประตูกั้นระหว่างชานแดด และส่วนพักอาศัย - บันไดวางตั้งฉากกับส่วนพักอาศัย <p>3. เรือนชนิดที่ได้รับอิทธิพลจากภาคกลาง จะแยกส่วนนอนไว้ชั้นบน และส่วนพักผ่อนและรับแขกอยู่ชั้นล่าง แต่พื้นที่ส่วนนอนจะไม่กั้นผนังแบ่งเป็นห้อง ยกเว้นห้องมีที่ใช้เป็นห้องนอนของพ่อแม่หรือลูกสาวที่ยังไม่แต่งงาน</p>

3.5 ความสัมพันธ์กันทางสังคม (Social Intercours)

ไทดำ	ความสัมพันธ์กันทางสังคม	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
ก. สิบสองจุไท เวียดนาม	คนไทยดำ เชื้อในสายของควมบริสุทธิ์ของเชื้อชาติ โดยเฉพาะชนชั้นเจ้าที่จะขึ้นมาเป็นผู้ปกครองต้องไม่มีเชื้อผสมของเวียดนาม, จีน และข่า ความสัมพันธ์ภายในสังคมส่วนใหญ่จึงเป็นเฉพาะกับคนไทดำด้วยกันเอง	ภายในเรือนมีพื้นที่จะใช้รับแขก อยู่ในส่วนพักอาศัยบริเวณด้านหน้าของเรือนตรงข้ามกับห้องมีเรือน โดยที่แขกชายใช้บันไดด้านหน้า (กว่าม) และแขกหญิงใช้บันไดด้านหลัง (ชาน)
ข. บ้านแม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี	1. คนไทดำเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาจากผลของสงคราม หมู่บ้านไทดำจึงตั้งอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านของคนไทย (สยาม) เพราะความที่มาจากต่างเมือง คนไทดำจึงเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ทั้ง	1.1 แยกบันไดสำหรับแขก (คนต่างตระกูล) และส่วนรับแขกออกจากส่วนพักอาศัย 1.2 มีลานช่วงที่เป็นลานตากข้าวหรือนวดข้าวในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว ในหมู่บ้านหนึ่งจะมีหลายลานช่วง เรียกชื่อลาน

โตดำ	ความสัมพันธ์กันทางสังคม	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	<p>ภายในหมู่บ้าน และต่างหมู่บ้าน ที่ไกลออกไป กล่าวคือ เมื่อดำเนินจากฤดูการเก็บเกี่ยว ในเดือน 4 และ 5 แต่ละหมู่บ้านจะมีเทศกาลลงช่วง อันเป็นเทศกาลที่หนุ่มจากหมู่บ้านหนึ่งนัดแนะไปรับเรียงเทศกาลลานช่วงตามหมู่บ้านโตดำอีกหลายหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยการเล่นลูกช่วง ตอกลอน เปาแดน ฟ้อนรำ เป็นการช่วยให้หนุ่มสาวโตดำต่างถิ่นมีโอกาสรู้จักกัน ซึ่งมักทำให้ชาวโตดำได้แต่งงานกับพวกเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการช่วยรักษาเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น (บุญล ชมภูนิช 2538 : 56)</p> <p>นอกจากนั้นลานช่วงยังเป็นสถานที่บอกข่าวเล่าเรื่องนิยาย ได้ทราบข่าวเรื่องราวของหมู่บ้านห่างไกลออกไป เรื่องการไปทำงานในไร่นา หาของป่า เรื่องร้ายเรื่องดี การทำมาหากิน ลานช่วงจึงเปรียบเสมือนสถานที่ส่งข่าวรับข่าวต่างๆ อันเป็นความเคลื่อนไหวของชุมชน ซึ่งสาวโสดต้องลงช่วง ถ้าไม่ลงช่วงก็เท่ากับขาดการศึกษาหาความรู้ ลานช่วงจึงเสมือนสถานสังคมของหนุ่มสาว ที่ไม่จำเพาะเพียงแต่ความหมายไว้เลือกคู่เท่านั้น เมื่อการแต่งงานผ่านไปแล้ว ก็หมดโอกาสที่จะลงช่วงจนแก่เฒ่า (สุลิ, 2519 : 173)</p>	<p>ช่วงนั้นๆ ตามชื่อของหญิงสาวผู้เป็นหัวหน้าทีม</p>
	<p>2. เมื่อคนโตดำเปิดรับอิทธิพลและวัฒนธรรมคนไทยสยาม มีโรงเรียนและวัดเป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ มีโทรทัศน์และวิทยุที่ให้ความบันเทิง และเรื่อง</p>	<p>2.1 ภายในเรือนมีพื้นที่สำหรับรับแขก-พักผ่อนที่ใหญ่ขึ้น เนื่องจากเพิ่มหน้าต่างเพื่อใช้ดูโทรทัศน์อีกประการหนึ่ง</p> <p>2.2 ไม่มีลานช่วงภายในหมู่บ้าน ซึ่งนอก</p>

โตดำ	ความสัมพันธ์กันทางสังคม	ผลสะท้อนลักษณะบ้านและเรือน
	ราวข้าวสารที่ไกลตัวออกไปในระดับอำเภอ, จังหวัด และประเทศ	จากจะด้วยเหตุผลของการเลิกการตากข้าวและนวดข้าวด้วยมือ และชาวบ้านหันมาใช้โรงสีข้าวแทนแล้ว การเปิดรับข้าวสาร การติดต่อทางสังคมและการหาความรู้ ภายในหมู่บ้านเปลี่ยนเป็นไปในรูปแบบใหม่ คือ โรงเรียน, วิทยุ, โทรทัศน์, หอกระจายข่าว และวัดทางพุทธศาสนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทสรุป

รากฐานสังคมของหมู่บ้านไทดำ เป็นสังคมเกษตรกรรมแบบยังชีพ ที่เกิดจากสังคมแบบพี่น้อง สังคมสายโลหิตและการนับถือบรรพบุรุษ ภายในบ้านและเรือน เป็นที่อยู่ทั้งของคนและมี กล่าวคือ มีทั้ง เขตที่อยู่อาศัย (domestic area) และเขตศักดิ์สิทธิ์ (sacred area) (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 11) อีกทั้ง การรวมกลุ่มของเรือน (บ้าน) มีความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่ซึ่งมีทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม ที่เป็นส่วนตัวคือพื้นที่อยู่อาศัยของผู้คนในครอบครัว และที่เป็นส่วนรวมได้แก่ เรือกสวนไร่นาและพื้นที่ที่ไม่มีใครมีสิทธิ์ครอบครอง เช่น ศาลผี ลานบ้าน ป่าช้า ลำน้ำ ป่าเขา โดยที่ศาลผีและป่าช้าเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมอ จึงมีสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปธรรมกำกับอยู่ ในขณะที่ลานบ้าน หนองน้ำ ป่าเขา ต่างก็มีสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เช่น ผีหรือเทวดาปกปักรักษา (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 10) แต่ไม่มีรูปธรรมกำกับไว้

และชุมชนที่เรียกว่าบ้าน เกิดจากความสอดคล้องของโครงสร้างทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคม นั่นคือ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 10)

- เรือนหรือครัวเรือน โครงสร้างทางกายภาพ คือ เรือนพักอาศัย โครงสร้างทางสังคม คือ ชาวบ้านผู้อยู่อาศัย
- ศาลผี โครงสร้างทางกายภาพ คือ ศาลผี โครงสร้างทางสังคม คือ หมอผู้ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์และชาวบ้าน
- ป่าช้า โครงสร้างทางกายภาพ คือ ป่าช้า โครงสร้างทางสังคมคือ ผู้บอกทางหรือเขยยกไปสู่ดินแดนหลังความตาย

ครั้นเมื่อไทดำถูกกวาดต้อนเข้าสู่ดินแดนประเทศไทย รัฐบาลไทยไม่ได้บีบบังคับให้ต้องหันมายึดถือตามแบบวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมของไทย แต่กลับปล่อยให้อยู่รวมกันเป็นชุมชนที่ทำให้ไทดำยังคงรักษาลักษณะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้ได้ ประกอบกับเป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะอนุรักษนิยม ยึดถือในเชื้อสายไทดำ รัชชของไทยจึงแต่งตั้งหัวหน้าเชื้อสายไทดำที่เป็นคนไทยดำรักใคร่ ซึ่งมักจะเป็นเพียงเจ้าเดิม เมื่อครั้งอยู่ที่สิบสองจุไท ให้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง ทั้งได้รับพระราชทานตำแหน่งยศศักดิ์และราชทินนามจากพระมหากษัตริย์ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 30) บุคคลเหล่านี้คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลไทยและคนไทดำในท้องถิ่น เกิดการส่งต่อทางวัฒนธรรมและต่อมาเริ่มเปิดรับพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาของรัฐที่ได้รับการยกย่องว่าเหมาะสมกับชุมชนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว เช่น ในภาคกลาง เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เปิดต่อชาติที่มีความเชื่อและภูมิลักษณ์ที่ต่างกัน ผิดกับการนับถือผี ที่มีลักษณะโคตรวงศ์และมีลักษณะท้องถิ่นที่ปิดกั้นพวกตนจากพวกอื่น (Condominas, อ้างถึงในฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 208) ซึ่งการรับเอาวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่ไม่ครอบงำและบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงเป็นเหตุให้มีการผสมผสานไม่รับเอาไปเสียทั้งหมด หากเลือกเอาแต่ที่เหมาะสมกับของเดิมที่มีอยู่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538 : 30) ทำให้โลกของไทดำ บ้าน

แม่ประจันต์ จ.เพชรบุรี ในปัจจุบันคล้ายกับการมีโลกสองโลกซ้อนกันอยู่คือ โลกที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน และโลกที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น ผี ขวัญ แถน ฯลฯ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 241)

บ้านและเรือนไทดำจึงไม่ใช่เป็นเพียงแต่การรวมตัวกันของพื้นที่ใช้สอย ไร่ นา โรงเรียน วัด ศาล ผีบ้าน ฯลฯ อย่างที่เข้าใจ แต่เป็นผลรวมของการจัดวางอย่างลงตัวระหว่างโลกของคนกับผี กล่าวคือระหว่าง “โลกนี้” และ “โลกอื่น” ถ้าจัดความสัมพันธ์กับโลกของผีได้ดี บ้านและเรือนจะได้รับการคุ้มครองมีความปลอดภัย หากว่าผีตผีจะเกิดสิ่งไม่ดีและสิ่งร้ายตามมา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา, 2537 : 242)

และจากพัฒนาการของบ้านและเรือนไทดำบ้านแม่ประจันต์ แสดงให้เห็นการขยายวงของการเปิดรับอิทธิพลจากภายนอก ที่ค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่วัฒนธรรมภายในท้องถิ่นไปจนถึงวัฒนธรรมจากส่วนกลาง หรือตะวันตก ซึ่งกำลังเข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นแทบทุกส่วนของประเทศไทยในปัจจุบัน ทำให้เราต้องหันมาตระหนักว่า ถ้าหากชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเอง เข้าใจตนเอง และมีความเข้มแข็ง ชุมชนก็มีโอกาสมากขึ้นที่จะรับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเลือกสรร เลือกเอาแต่สิ่งที่ดี โดยเฉพาะความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเสาแสวงหาจิตวิญญาณความรู้สึกและศีลธรรมจากท้องถิ่น โดยไม่ถูกชวนเชื่อหรือครอบงำโดยวัฒนธรรมต่างชาติ

การศึกษาเกี่ยวกับชนเผ่าไทดำที่ถือได้ว่าเป็นเผ่าไทดั้งเดิมที่สุด (purest Tai) ไปจนถึงลักษณะบ้านและเรือนไทดำบ้านแม่ประจันต์ในครั้งนี้ อาจพอจะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการพยายามอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการปฏิบัติของชุมชนในไทย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีโอกาสที่จะพัฒนาไปในทิศทางที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจตัวเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ลักษณะบ้านและเรือนไทดำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความน่าสนใจในการขยายการศึกษาในวงที่กว้างออกไป เนื่องจากเป็นกลุ่มชนที่ถือว่ามีลักษณะของเผ่าไทแบบดั้งเดิมมากที่สุดในดินแดนตะวันออกเฉียงใต้ และยังคงรักษาวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างเคร่งครัด เมื่อเปรียบเทียบกับคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศไทย อีกทั้งลักษณะของบ้านและเรือนไทดำ ยังสามารถใช้อธิบายลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ ของคนไทดำ จึงขอเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้คือ

1. ศึกษาลักษณะของบ้านและเรือนไทดำ สิบสองจุไท เวียดนาม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยการทำรังวัด และสัมภาษณ์คนในท้องถิ่น ทำให้ได้ที่มาของลักษณะเรือนไทดำแบบดั้งเดิม และความหมายแฝง ที่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่อาจหาคำตอบได้ เช่น ที่มาของของครอบหัวเสาเอก ลักษณะของซอกุด เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะของบ้านและเรือนไทดำในประเทศไทยได้
2. ศึกษาลักษณะของบ้านและเรือนไทดำ ในหมู่บ้านต่าง ๆ ของจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดในภาคกลางของไทย ตลอดจนในภาคเหนือ เช่น จังหวัดพิจิตร สุโขทัย ฯลฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เช่น บ้านนาป่าหนาด จ.เลย เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ซึ่งอาจจะได้คำตอบว่า ลักษณะอะไรที่เป็นการสืบทอดมาจากความความเชื่อแบบดั้งเดิม และลักษณะอะไรเป็นอิทธิพลของท้องถิ่น
3. ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของบ้านและเรือนของคนไทดำและคนไทยเผ่าอื่น ๆ ที่รับอิทธิพลทางความเชื่อจากอินเดีย เนื่องจากถือว่าไทดำมีลักษณะของชนเผ่าไทแบบดั้งเดิมที่สุด ก่อนที่จะรับอิทธิพลทางความเชื่อ เช่น พุทธศาสนาและฮินดูจากอินเดีย ทำให้เห็นน่านอกจากอิทธิพลทางสังคม เศรษฐกิจ ภูมิประเทศ ฯลฯ ที่แตกต่างกันแล้ว ความเชื่อทางลัทธิศาสนาที่แตกต่างกันระหว่างความเชื่อแบบดั้งเดิม (Animism) และความเชื่อทางพุทธศาสนาและฮินดู มีผลต่อการจัดพื้นที่ใช้สอยและรูปทรงของบ้านและเรือนอย่างไร

และมีความเห็นว่า ควรจะริบทำการศึกษา เพราะลักษณะความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ที่เกี่ยวกับบ้านและเรือนของไทดำ ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์ แต่อาศัยการบอกเล่าสืบทอดกันมา และผู้ที่เป็นช่างที่รู้ระเบียบวิธีการสร้างเรือนแบบดั้งเดิม ตลอดจนความเชื่อที่เกี่ยวข้องก็มีแต่จะล้มหายตายจากไป หากคนไทดำรุ่นหนุ่มสาวที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในปัจจุบันนั้นยากเต็มที รวมทั้งลักษณะของบ้านและเรือนไทดำรุ่นใหม่ก็นับวันแต่จะได้รับอิทธิพลจากส่วนกลาง ที่หาเอกลักษณ์ของไทดำและท้องถิ่นไม่ได้ขึ้นไปทุกที